

Ж-14935

1939-12

№ 1, 2 04 III 2c 14.935 1939-1 (NN° 2)

КАТОЛИЦЬКА А К Ц І Я

КАТОЉУЃКА АКСІА

1

З М І С Т

Памяті Св. Отця Папи Пія XI. —
Др. П. Мінко: Персоналізм і кор-
поративізм. — Отвертий лист до
п. М. Ковальського. — Серед нових
книжок і видань. — Католицьке життя
в світі. — Хроніка.

L W Ó W 1 9 3 9
Л Ъ В І В 1 9 3 9

КАТОЛИЦЬКА АКЦІЯ

ВІСНИК ГЕНЕРАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ КАТОЛИЦЬКОЇ АКЦІЇ ГР.-КАТ. ГАЛ. ЦЕРК. ПРОВІНЦІЇ
K A T O Ł Y Ś K A A K C I J A
WISNIYK GENERALNOHO INSTYTUTU KATOLYCKOI AKCII HR.-KAT. HAL. CERK. PROWINCIJI

ROK VI.
PIK VI.

LWOW, STYCZEŃ—MARZEC 1939.
ЛЬВІВ, СІЧЕНЬ—БЕРЕЗЕНЬ 1939.

NR. 1 (18)
ЧИСЛО 1 (18)

ВСЕЛЕНСЬКИЙ АРХІЄРЕЙ ПІЙ ХІ.
Папа Католицької Акції

упокоївся в Бозі дня 10. лютого 1939, залишаючи глибокий смуток і жаль у серцях католиків усього світу.

ТЕЛЕГРАМА ГЕН. ІНСТИТУТУ КАТОЛ. АКЦІЇ
ВИСЛАНА ДО АПОСТОЛЬСЬКОЇ НУНЦІАТУРИ У ВАРШАВІ
З ПРИВОДУ СМЕРТИ ПАПИ ШІЯ ХІ.

ВАША ЕКСЦЕЛЕНЦІЄ!

Як голова Генерального Інституту К. А. гр. кат. Галицької Церковної Провінції, шлю у Ваші руки вислови глибокого жалю після важкої втрати, що її дізнала Вселенська Церква через смерть Його Святости Пія ХІ.

Український народ буде молитися за Того Великого Борця Миру, що вів сучасне людство серед важкої бурі до Христа.

Молитися буде як за доброго Батька, що пригорнув до Вічного Міста під Свій омофор і нашу українську Молодь, що посвятилася Христовій службі.

Молитися вкінці буде, щоб виеднати Його Покровительство перед Всевишнім для успішного й якнайскорішого визволення України зпід ярма безбожного большевизму й поширення Христової Віри серед нашої многострадалної Нації.

Прошу приймати вислови синівського віддання

Др. Маркіян Дзерович.

ПАМ'ЯТІ СВ. ОТЦЯ ПАПИ ПІЯ ХІ.

Із Ватиканського Міста розійшлась ранком, дня 10. П. ц. р. на всі сторони світу фєральна вістка: „Серце люблячого Батька християнсько-католицької родини, Папи Пія ХІ. — перестало битись“. — І затривожився світ перед отсею невимомною дійсністю. По містах і селах понеслося жалібне голосіння дзвонів, що зливалося у похоронну пісню із молитвами по церквах: „Со святыми упокой, Христе, раба Твого, Вселенського Архієрея Папу Пія“.

Господь покликав вірного й доброго Слугу Свого по заслужену ним небесну нагороду — „вінець слави неувядаємий“.

Між живими не стало Великого Папи, 261-го з черги наслідника апостола Петра на римськїм єпископськїм престолі, що сильною рукою відважно й мудро 17 років кермував Петровим судном, якраз серед дуже розбурханого моря, ведучи його до вказаної Христом мети, до певної пристані.

Він як Апостол народів ішов слідами св. Апостола Павла, що із цього Вічного Міста писав листи до християн, узброєний у віру неустрашиму й утверджував їх у вірі Христовій і тут життя своє поклав за Христа, для Христа, для найвищих Його ідеалів. Як орел ширяв високо, все вище у просторах, бажаючи піднести туди всіх людей із їх земських марнот до небесних вершин. І готов життя своє жертвувати, як Пастир Добрий за овці своя. Такий був Папа Пій ХІ. і хоч Його тілні останки спочили по довгих трудах, діла його остануть невміручі по всі часи...

Ахіль, Амвросій, Дамян Ратті уродився 31. V. 1857 р. в Дезіо, малім містечку Мілянської Архідієцезії.

Спокійну молодість провів у родинній підальпейській околиці Бріанці. Крім матері, великий вплив на малого Ахілля мав його стрийко, священник Дамян Ратті, під котрого проводом відбув початкову шкільну науку.

Гімназійні студії покінчив з дуже добрим успіхом у Малій Семінарії в di San Pietro Martire, відси пішов до Дух. Семінарії в Монці, а згодом до Collegio Urbano di San Carlo. Осягнувши матуральний диплом у державнім ліцею „Giuseppe Parini“—клерик Ратті цим способом здобув солідну підготову до дальших богословських студій, які відбув опісля в Міляні та в льомбардській Колегії в Римі.

20. XII. 1879 дістає єрейські свячення в Лятеранській Базилиці в Римі.

По докторатах із св. Богословії й церк. права, за благословенням Папи Льва ХІІІ., вертається до своєї дієцезії, де по короткїм душпастирюванні в місцевості Барні, — покликаний до Міляна, стає професором у тамошній Духовній Семінарії.

В р. 1888 вступає до славної Амвросіянської бібліотеки і там, у цій святині науки, проводить від 1888 до 1912 року, як учений, а від 1907 р. як її Префект. Тут учиться мов, відбуває спеціальні студії над палеографією, видає чимало наукових праць з різних ділянок історії Церкви та своєю працею й небуденним талантом віддає церковній науці великі услуги. Крім строго наукового заняття займається теж душпастирством, а головнo опікою над в'язнями.

У вільних хвилинах учений Ратті управляв альпіністику. Любив

високі гори, любив спинатися на високі, на найвищі їх верхи. Опісля, відсвіжений фізично, вертався знову до своїх студій у бібліотеці.

В 1914 р. по уступлені О. Ehrle зо становища префекта Ватиканської бібліотеки, Папа Венедикт XV. іменував на це місце Монс. Ратті, який уже від 1912. був тут віцепрефектом. Перед ученими цілого світу, з якими мав нагоду тут часто стрічатися — виказує надзвичайну свою доброту та великий, енциклопедичний майже засіб знання.

Ще війна не була зовсім покінчена, як Папа Венедикт XV. в р. 1919 висилає його, спершу як Апостольського Візитатора, а потім Нунція до Варшави, де теж у р. 1920 дістає єпископські свячення.

13. IV. 1921 Папа Венедикт XV. креує Нунція Ратті кардиналом і архієпископом Мілян. Уже перші його душпастирські розпорядки в новообнятій дієцезії вказували на напрям, що має стати згодом домінуючим у його пастирській діяльності у вузчій і широкій єпархії, що нею став опісля для єпископа Риму — весь католицький світ. Праця йшла в напрямі зорганізування Кат. Акції та примінення таких душпастирських метод праці, щоб у цих нових часах поширити Христове Царство на землі.

20. I. 1922 р. вмирає Папа Венедикт XV і в конкляве дня 6. П. Кард. Ратті вибраний Папою, починає свій світлий Понтифікат під іменем Пія XI.

✓ Кілька місяців опісля новий Папа в Енцикліці „*Ubi arcano Dei*“ пояенняє програмове мотто Свогого Понтифікату „*Pax Christi in Regno Christi*“, що має свою основу в кінечності повороту народів до Божественного Спасителя. В тій цілі Папа апелює до апостольського духа, який треба відновити та покликати до співпраці з церк. Єпархією у ряди Кат. Акції світських людей, які відповідно підготовлені вступили б до боротьби із розповсюдненим моральним та суспільним зіпсуттям в його модерній шаті. Енцикліка кінчиться зазивом до відлучених від Апост. Престола братів, щоб повернули на лоно катол. Церкви.

Як дуже Папі залежало на цім повороті незєдинених, бачимо із слів Енцикліки „*Regum Orientalium*“, де в теплих словах Намісник Христовий говорить про християнський незєдинений Схід та пригадує цілому катол. світові, що Унія буде вислідом молитви й любови, а також взаїмного пізнання.

Через посилення світського Апостоліяту Папа прямує до віднови внутрішнього християнського життя, вважаючи це найважлишим завданням Свогого Понтифікату.

Діяльність Папи на цій ділянці справедливо зєднала йому імя Папи Католицької Акції. І хоч Католицька Акція давня, як і Католицька Церква, то однак Папа Пій XI. надав їй нову форму, зорганізував та примінив до нинішніх часів, до нових вимог.

Папа добре пізнав духа теперішнього часу й зумів найти способи, при помочі котрих зможе протиставитися злу та звести з ним переможню боротьбу.

Можна сміло ствердити, що нема Енцикліки, чи якого іншого більшого виступу Папи в письмі чи слові, де не було б згадки про Катол. Акцію та її велику роль у віднові та скріпленні християнського життя, а з цим у віднові цілої суспільности.

Папа в особливий спосіб опікується Катол. Акцією, стаючи

всюди, де цього вимагає потреба, в її обороні. Доказом цієї батьківської опіки є теж оснування в Римі Центрального Уряду Католическої Акції, якого провід поручив Папа Кард. Піцардові.

В енцикліці „*Quadragesimo anno*“ — Папа вказує правильний шлях для розв'язки т. зв. суспільного питання й тут же говорить виразно, що ослаблення моралі має теж свою глибшу причину в економічній кризі, безробітті, зубожінні населення; однак віднова й поправа відносин мусить йти в парі з відновною духовою, релігійно-етичною людства. Католицька Церква не обмежується тільки до проголошування абстрактних принципів, але має власть ужити інших засобів, прийти людям з практичною поміччю, усувати матеріальні перешкоди з дороги поступу християнської цивілізації.

Щоб відновити християнську родину, як найважливішу суспільну клітину — Папа видає Енцикліку „*Casti Connubii*“ р. 1930. Також виховання молоді, будучих громадян, лежить дуже на серці Святішому Отцеві, коли при різних нагодах, а зокрема в енцикліці „*Divini illius Magistri*“ так виразно про цей обов'язок батьків і вчителів говорить. Церква має теж право виховувати молодь та провадити її до Бога.

В енцикліці „*Ad Catholici sacerdotii*“ звертає Папа увагу на належне приготування кандидатів до духовного звання.

Іншою Енциклікою „*Deus scientiarum Dominus*“ — нормує знову вищі богословські студії на католических університетах та богословських факультетах. Як учений і меценат науки, Папа основує у Ватикані „Папську Академію Наук“, яка має між своїми членами представників із цілого наукового світу.

За надзвичайну активність у ширенні Євангелії між поганями Папа одержує титул „Папи Місії“. 1925 року уладжує місійну виставу, яка переминюється згодом у місійний музей, що міститься тепер у Лятеранській папській Палаті. Далі Папа переорганізовує „*l'organo della Propagazione della Fede*“, переносючи її осідок до Риму. Енциклікою „*Regum Ecclesiae*“ поширює та поглиблює місійну програму. Дає великий місійний імпульс та організує туземний клир народів, між котрими ведуться місії, що надзвичайно причинюється до поширення християнства між невірними в цілому світі.

За Понтифікату цього Папи помітний великий ріст семінарій. Сам Папа будує в Римі цілу серію нових будівель із модерним вивінуванням, віддаючи їх для добра питомців.

Величаві Евхаристійні Конгреси свідчать про великий ренесанс релігійного життя в серцях мільйонів християн.

Стараючись про мир між народами, Св. Отець впливає всіма силами в цьому напрямі.

Сам дає приклад миролюбивості, — заключаючи пакт з Італією та цим способом кладе кінець т. зв. римській квестії, що наносила великого лиха Церкві та вертає спокій совісті мільйонам італійців. Сам Св. Отець, пояснюючи вагу конкордату з Італією, сказав, що довершив цього діла ведений тільки одним бажанням, щоб „повернути Італію до Бога“ (*vidare Dio all'Italia e Italia a Dio*). Подібні конкордати заключено і з іншими державами. Св. Отець вставляється беззастанно за переслідуваними християнами в Росії та в Україні. 1921 організує матеріальну поміч голодуючим у Росії й Україні.

Так само вставляється Папа за християнами переслідуваними в Мексику, в Іспанії та в Німеччині, хоч не всюди воно прибирає ці самі форми.

Для українців побудував Папа величаву Колегію в Римі, назначив Апост. Візитатора для Карпатської України, приймав усе щиро наших паломників у Римі та питомців у віллі Кастель Гандольфо, де теплими словами висказувався про нашу Єрархію і народ.

Годі в короткому начерку описати хочби тільки найголовніші діла з Понтифікату Папи Пія XI, — який історія запише золотими буквами, як Понтифікат одного з найславніших і найбільших Папів, Намісників Христових на Апостольським Престолі.

Др. Петро Мінко

ПЕРСОНАЛІЗМ І КОРПОРАТИВІЗМ

Нехай прийде Твоє Царство!

ВСТУП.

Коли порівняємо теперішні часи з минувшиною, то хоч не маємо ще перспективи часу, можна сміло ствердити, що ані IV, V, і VI. століття з їх мандрівками народів, упадком західньо-римського цісарства і повстанням на його звалищах нових германських державних організацій, ані XV. і XVI. століття з їх ренесансом антики, реформацією й контрреформацією, винаходом друку й стрільного пороху та відкриттям Америки, ані врешті кінець XVIII. й початок XIX. століття, доба великої французької революції з упадком феодалного устрою та народами нової демократичної епохи, — всі ці три переломові відтинки часу не можуть дорівняти теперішнім часам, у крутіжі яких ми живемо, під оглядом великих перемін, революційних метаморфоз, як у духовій, так також матеріальній, у теоретичній, як і в практичній сфері індивідуального і збірного людського життя; великий обопільний зудар, *rencontre* ідеологій і систем, стремлень, тактик, програм і постулатів у ділянці релігії, політики, суспільної економії, соціології і т. д., — ось характеристика теперішньої. Зміни за змінами в ділянці духа й матерії переважаються в скорому темпі одні за другими так, що тяжко оглянутися, зударі, бої ідеологій, до яких підготовка тривала цілі століття, роблять із нас своїх сучасників; ще вчора царював у релігійній ділянці всемогучий вільнодумний лібералізм, сьогодні на його звалищах тоталістичний напрямок; вчора захлистувалися окликами перемоги в своєму тріумфальному поході демократія й соціалізм, сьогодні на їх місці вже бачимо елітарні системи всемогучих держав з тоталістичними ідеологіями; вчора розсілися романська і словянська раси в Європі на звалищах германізму, як переможці, сьогодні Гітлер, провідник німецького народу, порядкує Європу. Хоча, поза Христовою Церквою й її догмами ніщо на світі ніколи не було постійне, тривке, в усіх часах обов'язувала засада Геракліта „панта рей“, однак в теперішню добу ці зміни такі наглі, на всіх полях їх так багато, а приходять так незаметно, далі, всі теперішні зміни чогось приходять по столітньому існуванню давнього так несподівано, своєю рідкістю так лякають людство, що дійсно в менталь-

ності чи то одиниць, чи більших або менших збірнот приходить до справжнього ідеологічного і ще інакшого хаосу. Розуміється, ці зміни не переходять лагідно, дотеперішнє веде війну з майбутнім, що надходить і вреші або уступає місця новому, або з цього зудару дотеперішніх ідей з новими викристалізовується внаслідок аналізу й синтези різних первнів щось третє. Ось і розбурхана теперішність, словом нищення старих, а шукання, наростання нових шляхів європейської культури, цивілізації, ментальності. В цьому скромному рефераті розглядатиму теперішність на терені суспільної квестії, як теорії і практики.

I.

В минулім людства, історії соціології змагались усе з собою два світогляди: індивідуальний і збірний, колективний, універсалістичний. Перший видвигає на перше місце одиницю, а суспільність, державу уважає тільки засобом до осягнення добра для одиниці, знову другий світогляд посвячує зовсім одиницю добру загалу, бо вважає, що одиниця — це звено, комірка суспільного організму й як така не має самостійного існування, лиш є підпорядкована цілим своїм єством вищим цілям людської збірноти, чи буде нею якась суспільна кляса, чи народ, чи держава. Власне тепер ці два світогляди, індивідуалістичний і універсалістичний, ведуть між собою завзятий бій за перевагу, за супрематію ментальності європейської суспільності. Насувається отже питання, який з тих світоглядів правильний, а який ні, чи може обидва помилкові, а якщо так, чи „*tertium datur sive non datur*“, чи є ще можлива третя розв'язка, чи є ще третій світогляд. Щоб могли відповісти на це питання, треба вперед розглянути генезу, суть, наслідки та позитивні й негативні ціхи одного й другого світогляду, індивідуалістичного й універсалістичного, а опісля буде можна приступити до шукання й евентуального обговорення третього світогляду.

II.

В своєму цивілізаційному поході новочасна людина поставила себе саму як ціль і сенс цілого життя. Людина відкинула Бога, як Найвищу Ціль, признала суспільність як засіб, словом витворився індивідуалістичний антропоцентризм, крайній індивідуалізм, якого ідеал — це вільна одиниця, незв'язана нічим, чи то надприродного, так би мовити метафізичного, чи то суспільного характеру. Цей світогляд виходить передовсім із заложення, що головна ціль кожної людської одиниці зосереджується вже тут, на землі, дотеперішнє це головна ціль кожної одиниці. Одиниці вільно все робити, оскільки не порушує такої самої правної сфери другої людської одиниці, відси отже назва цього індивідуалістичного напрямку „лібералізм“. Вже в старинній Гелляді вважали необмежену волю одиниці за найважливіший момент суспільного життя. В добі гуманізму враз із класичною культурою відживають вільностеві концепції, які прямують до визволення людини із сповидних пут середньовіччя. Цей індивідуалістичний лібералізм випрацювали, обробили як ідеологію філософи, як н. пр. Джон Льюк, чи Жан Жак Руссо, впровадили в життя корифеї французької революції, її тези помістили в „*Décla-*

ration des droits de l'homme et du citoyen", а відсіля згодом помандрували ці заложення до інших конституційних, а також звичайних законів європейських держав. Наполеон завойовував Європу в ім'я волі. Кличі волі перебігали Європу неначе буревій, який здавалося, змете з поверхні землі всі кайдани. Видавалося, що народжувалася нова людина, вільна від політичних, господарських, а навіть релігійних пут. Малося вражіння, що настає нова ера, яку ціхуватиме необмежений поступ у всіх ділянках людського життя завдяки безоглядній свободі людини. Суспільне життя мало само нормуватися через гру інтересів поодиноких одиниць в одну гармонійну цілість. Людина мала бути в найвищому ступні суверенна, мала бути понад Божим і людським авторитетом. Цей індивідуалістичний світогляд, введений у життя великою французькою революцією при звуках марсельези та при скреготі гільотини, мав у собі заразки анархізму, який на цьому ґрунті буйно розрісся в XIX. ст., а менери анархізму, як Прудон, Штірнер, Бурцев, кн. Крапоткін і інші — це діти й реалізатори ідей і кличів Дантона, Робесп'єра й інших корифеїв французької революції. Між демократизмом на французьких зразках та анархізмом найгіршого сорта, як нпр. Штірнера, є лиш кількісна, а не якісна різниця.

Індивідуалізм приймає одиницю як вільну, незалежну, за одну дійсність і міру всього. Одиниця має право прямувати до власного добра, яке сама вибирає, й у цьому не вільно її обмежувати. Так повстає вільність праці, вільність конкуренції, поняття власності без обов'язків. Що до відносин між одиницями, то якщо вони згодні, тоді самочинно повстає суспільна гармонія; коли ж інтереси одиниць взаємно собі суперечні й розбіжні, узгоднює їх добровільна умова, спеціальний контракт. Тут показується в своїй цілій повноті надмірна автономія одиниці. Одиниця панує над збірнотою, інтерес одиниці важніший від загального добра, яке береться під увагу настільки, наскільки одиниця може мати з нього якийнебудь хосен. Суспільність складається згідно з цим світоглядом з одиниць зв'язаних із собою тільки механічно і цей зв'язок не приходить із потреби людської природи. Одиниця має супроти збірноти тільки добровільні й мінімальні обов'язки й то в аспекті власного інтересу. Одиниця може відкликати в кожній хвилині права, які суспільність має супроти одиниці, бо ж одиниця має необмежену свободу. Ось власне головний ключ індивідуалізму, ключ, який усе грав на найбільше чулих струнах людської душі.

Цей індивідуалізм з жаданням необмеженої свободи, отже лібералізм, застосовано на всіх ділянках людського життя. В царині релігійно-моральній вільність сумління довела до вільнодумства, до відкинення Бога й узагалі духа, до вірування, що існує тільки матерія, а дух, це щонайбільше атрибут, ціха матерії. Політичний лібералізм, так званий демократизм, виродився в демагогію, а врешті в певного роду невіллянство, де сіра людина залежить уповні від лідерів політичних партій, а ці провідники через діяння на психіку маси й при допомозі нечуваних перекупств (нпр. у Франції або Америці) доходять до високих суспільних становищ і почестей. У політиці признавано тільки силу перед правом, неговано етику, бо ж, як казав Бісмарк: „In der Politik gibt es keine Ethik“. Рівнож нечувані пакости набрав індивідуалізм в економічній ділянці.

Застосований в економіці перший раз Адамом Смісом у формі економічного лібералізму, що визнавав: „*Laissez faire, laissez passer*“ мав через самочинну, сліпу гру інтересів поодиноких одиниць зробити з суспільного господарства даного краю одну гармонійну цілість. Права, чи впливи етики елімінувалося а пріорі з економіки, заводилося натомість вільну конкуренцію й то необмежену. Учені й адепти економічної школи Сміса, особливо її манчестерської галузи, переводили аналогію між економічними законами й безсердечними правами природи. Сприт, працьовитість, вільна конкуренція, конюнктура, скількість виставленого товару й запотребування, це все мало кермувати цілою економікою, а про суспільну справедливість, любов, милосердя ані мови. Тимчасом цей господарський лібералізм замість еманципувати господарство одиниці, запровадив львинну частину людства в страшне закріпощення в руки одиниць, капіталістів, мільярдерів, які збивають маєтки не на те, щоб пристойно жити, але на те, щоб зібрати ще більші маєтки, бо „*l'appétit vient en mangeant*“.

З цього господарського лібералізму виродився капіталізм. Побільшення скількості дібр і продукції стало кличем нового порядку, річей; це усунуло людину з підметового центрального становища, а на її місце поставило річ, товар, матерію. Цей новий господарський устрій одержав тяжко зрозумілу назву: капіталістичний. Він має на цілі передовсім інтерес капіталу, себто побільшення матеріальних дібр, засобів продукції, за всяку ціну, а все інше, навіть саму людину, усуває набік. Так називаною „раціоналізацією“ промислу, себто заступленням робучих рук людини машиною, усунуто безпосередню ціль цього світу, людину, зроблено з неї лиш засіб до осягнення якнайбільшої скількості дібр, отже мертвої матерії — мамони. Так отже цей капіталістичний дух це дитина новітнього світогляду, індивідуалізму, раціоналізму й лібералізму. Словом це тверде право приватної власности, доведене до абсурду, з повним поминенням суспільного характеру всякої власности, поминенням основних засад суспільної справедливости й любови, без уваження етичних засад, які також і в економічній ділянці мають своє значення.

III.

Антитезою індивідуалістичного світогляду є універсалістична идеологія. Збірнота, суспільність, кляса, нація, раса, держава, є всім, а одиниця топиться в колективі, служить йому, є тільки звеном, коміркою, молекулою колективного організму. Колектив має деспотичну владу над одиницею, яка є нічим супроти збірноти. Універсалізм ставить добро збірноти понад добро одиниці. Вже Платон визнає крайню універсалістичну суспільну теорію й тому в своїх діяльностях пропонує комуністичний устрій, в якому посвячує особисту свободу для рятування ідеї суспільної справедливости. Цей універсалізм виступає сьогодні в комуністичній або неонаціоналістичній фашистській формі.

Соціалізм повстає в західній Європі як економічно-політична школа, оформлена науково Карлом Марксом, зносить зовсім приватну власність, заводить у першу чергу спільність капіталу, себто засо-

бів продукції, а в дальшій мірі навіть консумпційних дібр. Маркс спирає новий устрій виключно на математичній рівності громадян, як щодо прав, так також і щодо обов'язків. Найвище добро в суспільності це безоглядна рівність, яка запевнює суспільності мир і щастя, але до цього найвищого добра доходить тільки через нищення суспільних клас, отже класовою війною. Переціплений на російський ґрунт соціалізм переймає від християнства релігійну ревність і під назвою комунізму, згідно воюючого комунізму, себто більшевизму, виступає вже в характері релігії з матерією як ціллю на чолі. Марксистизм, як наскрізь матеріялістичний філософічний напрям, добачує причину всіх умових і духових явищ людства, як релігії, філософії, мистецтва і т. д. лише в економічних обставинах даного краю в даній добі часу, а кожне явище вважає згідно з діалектичною системою Гегля за вислід чи радше синтезу з тези й антитези. На думку Маркса тезою є щораз більше згромадження капіталів у руках невеличкої кількості людей, антитезою є мільйони людей без ніякого капіталу, пролетарів, мусить отже прийти до зудару, а вислідом цієї війни, себто синтезою, має бути комуністичний устрій, де по знищенні всіх буржуазних клас володітиме виключно пролетаріят. Згідно з міркуванням соціалістів, класова війна триватиме все, бо навіть в однокласовій суспільності деякі здібніші й енергійніші одиниці намагатимуться вирости понад сіру масу, себто створити вищу класу. Це постійне вирівнювання класових різниць, яке стягає здібніші одиниці до рівня мірноти, називається „рівнянням уділ“, через що рівень суспільності опадає щораз нижче. В такій ситуації суспільність не може ніколи піднятися на вищий ступінь розвитку, а мусить відбувати радше відворот, бо всяке видвигнення одиниці понад загальну грозує кулею в лоб, як це виказали недавні процеси більшовицьких достойників.

Дальшим зразком універсалістичного світогляду є дві інші тотальні держави, а то фашистівська Італія, де всяка одиниця никне цілим своїм єством в італійській нації, в її поході до величі й могутності італійської імперії, і націонал-соціалістична Німеччина, де в єрархії цілей на самому вершку є міт крові й германської раси. Вправді фашизм і націонал-соціалізм відкидають, згідно не приймають історичного матеріялізму, однак присвячують цілу людину, топчуть зовсім одиницю для збірних фікцій, як велич і могутність імперії або удосконалення раси.

Влучно отже здефінював один французький політик, що „dans l'individualisme l'individu est la fin, la société en est le moyen, dans l'universalisme au contraire est viceversa, l'Etat comme émanation de la société est la fin, dont l'individu n'en est qu'un moyen“.

IV.

Не тільки самі теоретичні міркування, але практика й життя виказали, що обидва напрямки хибні, помилкові, неправильні, сперті в самій основі на неправдивих премісах і тому є сьогодні тереном як матеріяльної, так і духової кризи людства. Спільною помилковою точкою виходу обидвох ідеологій є те, що вони беруть життя людини вже тут на землі як головне, як ціль, а поминають цілком це правдиве позагробове життя, якого початком є смерть людини. Оби-

два відкидають Бога, як найвищу Ціль світу, обидва зовсім не признають духової сторінки людини, або не журяться, не мають розуміння для надприродних дібр, за які кожна людина повинна вже на цім світі дбати, назбирати їх собі, щоб опісля, завдяки цим добрам досягнути вічне спасіння, зеднатися з Богом — цим найвищим щаблем у ерархічній драбині цілей. Ці обидві ідеології можна розуміти як підподіл надідеології, якій на імя антропоцентризм: людина тут на землі, зглядно тільки тут на землі, є осередньою точкою, є остаточною ціллю всіх людських прямувань; це антитеза теоцентризму, по думці якого все людське прямування має за свій зміст сполуку людської душі з Богом, як Найвищою Ціллю.

Як бачимо, індивідуалізм і універсалізм уже в своїх вихідних точках помилкові, побудовані на крихких, зглядно на ніяких підвалинах, бо хочуть ущасливити людину вже тут на землі й то без Бога, без релігії, без людей, без Церкви, без признавання чогось надприродного; на місці Бога ставлять людину, пролетаріят, кров, расу, державу, ставлять собі всякі ідоли та їм поклоняються. Отже нема дивини, що теперішнє людство в нетрях антропоцентризму докотилося до теперішньої, нечуваної в історії, кризи і матеріальної і духової: словом, хаос у всіх ділянках людського життя, нема ні звідки способу виходу, дошки рятунку з того „vacuum“, з тої нірвани, яка повстала внаслідок заперечення, вигнання Бога, душі, релігії, моралі, всякої метафізики з людини.

Однаке розберім поодинокі користі та шкоди, ясні й темні сторінки вперід індивідуалістичного, а опісля універсалістичного світогляду.

V.

В умово-духовій царині людства розростався біля чотири століття ліберально-індивідуалістичний напрям. Лютер проголосив вільність сумління, на ґрунті якої зродився раціоналізм Декарта, а цей раціоналізм знову розвинув Жан Жак Руссо до суспільного індивідуалізму. До нього долучилися моральні приписи Канта й так повстав суб'єктивізм з піднесенням „я“ до божеської гідности. Це все дало почин до заіснування лібералізму, який хоче визволити людину зпід опіки чужої поваги, отже політично, освободити від залежности та гнєту працедавців, себто економічно, а врешті від панівної інтелектуальної верстви, себто умово. Впродовж 4 століть людина ступнево віддалювалася все від Бога, відкидаючи все духове, й так дійшла до признавання лиш тіла, матерії, вважаючи себе за інтелігентне звіря, як це доказував Дарвін у своїх, на той час наукових, працях.

Як кожний блуд має в собі дещо правдивого, так і на індивідуалістично-ліберальний світогляд та на капіталістичний суспільний устрій не можна на цілій лінії кидати каменем. У виповненні своєї історіософичної місії, лібералізм знищив перестарілу, побудовану на привілеях, станову суспільність. Він запровадив рівність усіх людей перед законом, завів окрему політичну здібність, але в реалізації суспільної свободи засади лібералізму обмежилися до оголошення нічим незагнужданого свавілля в громадженні майна. Лібералізм був реакцією на штивність господарки й політичного устрою абсолютизму; в царині господарки й техніки довів всетаки до великих успіхів через значне множення дібр. Індивідуалізм заохочує людину

значно більше до праці, до студій, до примірного ведення життя, бо дає здібним одиницям вигляди вибитися на поверхню суспільності чи народу. Однак цей антропоцентричний індивідуалізм завів людину в ділянці духа до безодні, нігілізму, а в економічній ділянці, завдяки відомому ключеві: „laissez faire, laissez passer“ та введенню в життя засади вільної конкуренції, до повного закріпощення людини в сіті несовісних капіталістів.

Кров буриться в жилах на згадку, про надужиття і кривди, які принесло з собою панування господарського лібералізму. Ми всі, ціле людство, є в його неволі. Цей господарський лібералізм, званий у своїй досконалості, в своїй квінтесенції, капіталізмом, є сьогодні тим знаменем, яке просвічує людству в його декаденції. Якже прийшло до його повстання?

Капіталістичний дух — це синтеза новітніх світоглядів, індивідуалізму, раціоналізму й лібералізму. По думці цих теорій економічне життя кермується власним правом, без ніякої інгеренції моралі, воно, так сказати б, не має ніякого зв'язку з цілістю людського індивідуального й збірного життя на всіх інших ділянках. Економічні закони — це закони природи, які в своєму діянні є безсердечні, не здержуються ні перед чим, немов той рвучий розгуканий гірський потік у часі зливних дощів. Дух капіталізму — це абсолютна, безоглядна ціль у стремлінні до побільшення скількості матеріальних діб, в стремлінні до влади й господарської могутності.

На ґрунті цього капіталістичного духа зродилася засада необмеженої вільної конкуренції, засада безоглядної економічної боротьби без огляду на етику, засада сили перед правом і мораллю: „Force — c'est l'idée, et non — le droit et la morale“, ось девіза звеличників капіталізму. Капітал — ця мертва річ, це ціль сама в собі й сила капіталізму, а людина це тільки засіб, це лише кільце, звено в цій великій економічній махіні. Більші підприємства, великі промислові заведення, усунули на бік, знищили або проковтнули малі ремісничі варстати, власники або управники цих великих підприємств, злучені в картелях і трестах, здобули необмежену владу над цілим національним, державним, а навіть загальнолюдським, міжнародним у першій мірі економічним життям, а вслід за цим піддали під свій диктат ціле людське життя, а те все для добра капіталу, для добра мамони, з посвяченням вищих духових цілей.

Ось світла й тіні індивідуалізму в усяких його відмінах, чи то релігійній, як — вільнодумство до атеїзму включно, — чи то суспільній, як — зігнали, за зародками анархізму, континентальна демократія, ця дочка Ребеспера, Дантона, Марата й гільотини, — чи то господарській, як капіталізм і мамонізм.

VI.

Людина є сотворінням крайностей, перекидується з одного противенства в друге, не вміє знайти чи заховати середньої дороги, не йде в житті по думці латинської засади: „*media via aurea est*“. Так і сталося на суспільному полі. Коли люди спостерегли надмірний розвиток прав одиниці, супрематію особистих індивідуальних інтересів понад суспільні, так тоді вони зрозуміли, що треба обмежити свободу одиниці й підчинити її загальним інтересам групи.

кляси, держави. З цього стремління повстав універсалізм, який прибирає в нинішніх часах раз форму соціалізму й комунізму, то знов форму фашизму та націоналізму, а актуальна назва універсалізму — це тоталізм. Він висуває на перше місце групу, клясу, державу, а одиницю усуває на бік. Тоталізм проголошує, що група має своє якесь окреме існування, біля якого творить свою питоменну метафізику в цілі обоснування найбільших жертв, що є потрібні до зреалізування кличів, які випливають із віри даної мітології. На звалищах прав одиниць розростається група, яка нищить усе, що стає поперек дороги. Тут власне велика помилка універсалізму. Замість бути ліком на недуги індивідуалізму, універсалізм, чи пак тоталізм, в його найгіршій соціалістично-комуністично-атеїстичній формі, нищить гармонію й мир у суспільствах, хоча хвилево здається, що він є відповідним ліком до уздоровлення суспільних обставин. Це ж є найбільша неволя одиниці, чи радше її знищення. Коли одиниця не може в позитивному значенні показати свого „я“, коли бачить, що вона не викаже своїх здібностей, то тоді вона може зовсім заніти, а знищення одиниці враз з її талантом є рівночасно шкодою цілої групи та суспільности. От бачимо в нинішніх совітах, як та цілість упадає щораз більше, а це все через знищення одиниці, відібрання їй особовости, індивідуальности, а зроблення з неї слухняного знаряддя в руках органів держави. Про універсалізм в економічній ділянці нема що говорити. Через скасування приватної власности, через знищення індивідуального майна, через усуспільнення чи знаціоналізування засобів продукції і взагалі всіх матеріальних дібр створено новий державний капіталізм, доступний лиш для державної верхівки, а нарід допроваджується як масу пролетарів до останньої нужди, до голоду й холоду, а навіть умисно до масового голоду, як наприклад умисне спрепарований в Україні голод в 1932, 1933 і 1934 рр., якого вислід — смерть кількох мільйонів українців.

VII.

Як бачимо, чи індивідуалізм чи універсалізм не лиш не годні завести ладу в суспільний устрій людства, але що більше, заводять дисгармонію, цілий ряд дисонансів; індивідуалізм веде до анархії, до хаосу, до розбиття всяких суспільних звязків, а універсалізм кінчиться повним поневоленням, що більше, знищенням одиниці. І одне зле й друге недобре, Що ж справді робити?! Насувається питання, чи „tertium datur sive non datur“; коли ні, то в такому разі належало б хіба попадати в розпуку, бо була б це хіба нігілістична доба римської інтелектуальної верстви з I. століття перед Христом, коли римляни перестали вже вірити в своїх богів, а правдивого ще не знали. Одначе на наше щастя Католицька Церква приходить нам з поміччю; маємо від Неї щось, що зуміє вивести теперішнє людство з кризи, в яку його завів індивідуалізм у всіх своїх відмінах зо страшним безпощадним капіталізмом на чолі та універсалізмом у своїй найгіршій соціалістично-комуністичній формі з своїми прибудівками, як Г. Ш. У., Соловки, „стенка“, голод і т. д.

Одначе заки приступимо до обговорення цих ремедій, якими Церква задумує лікувати теперішнє людство, позволимо собі вперед

навести пару гадок на тему, чи Церква покликана, чи Церква має право мішатися в суспільні, світські справи людей, чи ні.

Завдання Церкви не полягає в тому, щоб вести людей до марного дочасного щастя. Ціль Церкви, це запевнення людству вічного щастя, запевнення досягнення остаточної цілі. Одначе не дасться заперечити, що теперішній суспільний і господарський устрій це велика перешкода для багатьох людей в досягненні спасіння. Суспільно-господарські обставини густо-часто такі, що унеможливають всяку діяльність Церкви з її обсягу. Пролетаріатська психіка, матеріальна нужда, довготривале безробіття, спільна нічна праця у фабриках хлопців і дівчат, нескінченна праця в неділі і свята, примус залякування подружжя в т. зв. цивільній формі і т. д. мають фатальний вплив на мораль і релігійність. Матеріальна нужда доводить людей до морального упадку, довготривала нестача засобів до заспокоєння найконечніших потреб причинюється до упадку християнського погляду на життя, словом, спричинює вбивства, самовбивства, проституцію, незгоду, крадіжки, грабунки, обманства і т. д. Отже Церква, як сторож індивідуальної й суспільної моралі, мусить вглядати в суспільні справи, де діють також релігійно-моральні засади. Вся господарська й суспільна діяльність людини, як у цілях, так і в засобах, а також взаємне відношення людей одних до одних, словом усе суспільне й господарське життя, це не щось абстрактне, відірване від людей, як це хибно твердять лібералізм і історичний матеріалізм Маркса, лиш навпаки, підлягають контролі й моральній оцінці совісті. Отже лиш під кутом моральності й релігійності Церква має право займатися суспільно-господарськими справами, що виразно ствердили Папа Лев XIII. у Своїй Енцикліці „*Rerum Novarum*“ з 15. травня 1891 р. і Папа Пій XI. у Своїй Ювілейній Енцикліці „*Quadragesimo Anno*“ з 15. травня 1931 р. Церква, маючи на оці береження моралі і релігійності, отже з пасторального становища, не може зректися обов'язку наложеного Богом і бути німим обсерватором відносин, які перечеркували б сповнення найголовнішого завдання Церкви — вічного спасіння людей. Із сказаного наглядно виходить, що до техніки суспільно-господарського життя, як до державної ділянки, Церква не може мішатися, бо ані не є до цього покликана, ані не має відповідних засобів, а зрештою, як це зазначив Папа Лев XIII. в Енцикліці „*Immortale Dei*“ з 1. XI. 1885, „Бог розділив виконання влади над людьми поміж дві установи: Церкву й державу; першій доручив піклування Божими справами, другій — людськими, світовими. Кожна з них має стисло обмежену ділянку діяльності“.

Отже хоч розмежування цілей і обсягу діяльності цих самостійних установ дасться легко представити, то все таки треба мати на увазі, що вони обидві розвивають свою владу в відношенні до одної й тієї самої людини. Як душа й тіло творять одну гармонійну цілість, так і Церква й держава мусять згармонізувати свою діяльність, якщо йде про запевнення людині досягнення обидвох цілей, до яких вони прямують. Тимбільше вказана ця гармонізація обидвох діяльностей, бо крім виключно духових і виключно дочасних справ є безліч справ мішаних, де духовий чинник і дочасний момент так злучені один із одним, цілі й завдання Церкви й держави так сплітаються разом, що їх не можна одно від одного відлучити. Інгеренція Церкви конечна тоді, коли в справах чисто людських є щось, що

доторкає спасіння людей, є щось, що може мати позитивний або негативний вплив на моральність або релігійність по своїй суті або в своїх наслідках. Ті знову справи, що мають характер виключно світський і політичний та зо становища моралі й релігії є байдужі, медіальні, належать виключно до компетенції держави. Церква не хоче підпорядкувати собі держави, а тільки вказує їй межі діяльності.

Церква виконує свою власть, зачеркнену добром спасіння душ, безпосередньо в ділянці моралі й релігії, а посередньо, в міру потреби, в царині економічній і суспільній. Як лиш суспільно-господарський устрій є такий, що унеможливує або утруднює ведення морального чи релігійного життя вірних, отже стає на перешкоді до досягнення остаточної мети Церкви, то в такому разі Церква, як сторож моральності й релігійності на основі свого Божого мандату має право й обов'язок вказати помилку, нап'ятувати її, закликати до поправи та подати від себе господарсько-суспільні напрямні, які, як згідні з мораллю й релігійністю, слід би ввести в життя; бо легко щось відомно критикувати, щось нап'ятувати, але слід подати від себе, як має бути, вказати, що належить поставити, що дати в місце осудженого, нап'ятованого, признаного як зло, в місце того, що веде до неморальності й антирелігійності.

Передовсім зазначається, що не має якогось конкретного християнського суспільно-економічного устрою, лиш є певні засади, на яких спирається католицька суспільна ідея. Отже хоча католицька суспільна гадка це не щось абстрактне, щось відірване від життя, то проте їй не чужі ані суспільно-економічна еволюція, ані поодинокі проби зміни суспільного устрою. Все таки християнство не можна вважати за якусь суспільно-господарську систему, бо християнство лиш формує світогляд і сумління поодиноких людських одиниць на засадах євангельської науки й цим способом впливає на творення зовнішніх форм суспільного життя. Одначе в нинішніх часах, коли в поглядах людства, як у теорії, так і в практиці панує повний хаос, коли людство неначе мяч відбивається раз об Скиллю ексцентричного індивідуалізму з його надбудівками, як лібералізм, капіталізм, і т.д., то знов об Харибду безоглядного універсалізму з його знищенням людської індивідуальності, затривожене й дезорієнтоване людство може знайти свою дошку рятунку лиш у засадах і вказівках Католицької Церкви, Яка черпає їх із євангелії.

VIII.

Цілі століття Церква безпосередньо впливала на формування суспільного устрою й суспільного життя та шляхом пригадування й інтерпретації євангельських і інших засад надавала цілому соціальному життю людства теоцентричне тавро. Одначе в новітніх часах, а особливо в 18. і 19. століттях, радикально змінилися суспільні відносини. Революційна зміна господарки, повстання того страшного безбожного ваганта, якому на імя капіталізм, з одної сторони, а народження соціалізму з другої сторони допровадили до того, що католицизм мусів зійти на дорогу практичної розв'язки суспільного питання. Святі Отці, особливо почавши від Льва XIII., того дипломата й політика в тіярі, далі Пій X. Венедикт XV. і саме тепер по-

мерший Пій XI. видають цілий ряд Енциклік, що в них порушують виключно суспільні справи, діагностують теперішній суспільний устрій і подають, згідно застосовують терапевтичні засоби до уздоровлення теперішнього устрою, себто подають засади католицької суспільної акції. Головно Енцикліка „*Rerum novarum*“ з 15. V. 1891 р. про робітниче питання, видана за понтифікату Папи Льва XIII., того „*Lumen de coelo*“, подає головні засади, а далі Ювілейна Енцикліка з 15. V. 1931. „*Quadragesimo anno*“, проголошена бл. пам'яті св. Отцем Пієм XI., та Його Енци. „*Divini Redemptoris*“ 19. III. 1939 ближче розвиває й доповнює розв'язку суспільної квестії. Побіч цих двох, головних щодо змісту й значення, Енциклік є ще цілий ряд інших, як Енци. „*Arcanum*“ з 10. II. 1880, про родину „*Diuturnum*“ з 29. VI. 1881, про джерело світської влади „*Immortale Dei*“ 1. XI. 1885, про взаємне відношення держави до Церкви, „*Sapientiae christianae*“ 10. 8. 1890 про обов'язки громадян, „*Libertas*“ 20. VI. 1888 про свободу „*Quod Apostolici Muneris*“ з 28. XII. 1878 проти поглядів соціалістів, „*Graves de Comuni*“ з 17. I. 1901 про християнську демократію, „*Fin dal prima principio*“ з 8. XII. 1902. про суспільні студії в духовних семінаріях і т. д., які є або більшим поясненням попередніх двох Енциклік, або містять у собі лиш деякі фрагменти із суспільної царини.

На основі цих власне папських енунціцій будується нині ціла католицька наука про розв'язку суспільної квестії у формі персоналізму й корпоративізму, як її „*tertium*“ у протиставленні до індивідуалізму і демократії на анархістичних зразках французьких революціонерів з одної сторони та до універсалізму й абсолютизму маси над одиницею з другої сторони.

IX.

Суспільне життя ґрунтується на ідеологічних концепціях, чого досі не признавано. Німець Едвард Шпрангер доказує в своїй книжці „*Der Sinn der Voraussetzungslosigkeit in der Geisteswissenschaft*“, що всяка наука, а тим більше соціальна квестія, мусить опертися на якихсь ідеологічних концепціях, які рішально впливають на суспільний устрій і соціальні ідеали. Стверджує це навіть французький анархіст Прудон у словах: „*C'est une chose étrange, qu'au fond des questions politiques nous trouvons toujours des problèmes théologiques*“. Ідеологія, чи то в формі релігії, чи філософії впливає на спосіб суспільного думання. Тоталізм, табуїзм, буддаїзм із своїми індійськими кастами, християнство, протестантизм, кальвінізм, большевицький атеїстичний матеріалізм, світогляд крові й раси це найліпші докази цього. Льогічно це вповні узагальнене суттєво справи. Всі ділянки людського життя взаємно себе проникають і не можна господарського, релігійного, мистецького, політичного, наукового й людського життя взаємно одне від одного відділювати. Людина творить частину всесвіту. В цілі унормування суспільного життя треба належно пізнати людську натуру, її відношення до Бога, людства, свого народу, держави, суспільности, своєї професії, родини та самого себе, як також зрозуміти загальне значення, загальну вартість життя, а до цього всього можна дійти лиш на платформі якогось світогляду, в нашому випадку на концепціях узятих із теології й філософії.

X.

Антропология в новочасному значенні — це наука про єство людини, що мусить узгляднити цілу людську природу й умовини людського життя. Передовсім треба ствердити, що людина це розумне й особове єство. Як розумне єство, всупереч твердженням матеріалізму, натуралізму та філософії Ніцшого, Фройда й інших основно різниться від сліпої природи й є покликана до вищого, духового життя. Тому ціллю життя є в першу чергу розвиток духа, спасіння душі, а змислова розкіш, здоров'я, фізична сила й матеріальна культура це секундарні моменти в цьому житті. Недаром каже євангелист св. Матей: „Кая бо польза чоловіку, аще мір весь приобрящєт, душу же свою отщєтит“. З особовости випливає, що людина завдяки своїй вільній волі сама рішає про власне життя й відповідає за свої діла. Так само народи, як особи вищого роду, самі рішають про свою долю, бо по думці християнської історіософії нема безоглядної історичної конечности, ані так як це доказує діалектика Гегля або Маркса, ані згідно з біолюгією Spenglera виложеною в його творі п. з. „Die Dämmerung des Abendlandes“, начеб то життя народів розвивалося на основі таких самих правил, як життя рослин. Історичним чинником у житті людини й народів є вільна воля.

З особовости людини виходить наглядно, що безпосереднім безоглядно обов'язуючим правилом морального життя є власна совість. Вона творить недоторкану сферу, на яку можна, а навіть треба впливати наукою, але ніколи невільно її порушати, а тимбільше насилувати. Церква вчить, що остаточно обов'язує совість.

З особовости можна вивести гідність людини як одиниці. Людина, як особа й ціль сама в собі, якій не вільно зрєктися духового життя, має свою гідність, що перевищає своєю вартістю цілий світ. Одиниця отже для свого добра має служити суспільності, як член суспільности має бути підпорядкована цілості, одначе як особа перевищає своєю важністю всі суспільні організації з державою включно, бо всяка людська організація це тільки засіб для досягнення добра одиниці. Всі люди мають свою персональну гідність без огляду на фізичні й духові, національні й расові ріжниці.

Людина одначе складається з духа й матерії, цебто тіла, а тимсамим, як рівночасно змислове сотворіння, стоїть неначе по середині двох світів. Відношення цих двох первнів у людині людство різно розуміло й тепер ще різно пояснює. Матеріалізм приписує супрематію тіла над духом, зглядно вважає психічне життя за атрибут тіла. Натомість індійська філософія, Плятон, неоплятонці, ігностики та інші кладуть усю вагу на духа, на психічне життя, а тіло вважають за якесь конечне зло, за непотрібний додаток до душі. Ці дві крайності годить християнська філософія, бо каже, що тіло, як створене Богом, є первнем самим у собі добрим і належить до самої людської натури в цілі її удосконалення. Ці два первні в людині, душа й тіло, є від себе взаємно залежні з тим, що тіло має бути цінним знарядом душі. З такого заложення оцінює християнська етика господарську працю, гігієну, євгеніку, спорт і любов до природи, зрозуміння для здоров'я, сили і краси.

Особова природа людини доповнюється суспільною природою, творить частину суспільности, зложеної з подібних сотворінь. Ари-

стотелівська дефініція людини, як „зоон політikon“ панує далі в католицькій соціології. Незмірний вплив на формування людського життя, як індивідуального, так і збірного, суспільного, що є темою цієї праці, має правда про безсмертність душі. Це вірування ставить дочасне життя в площині прелюдії до вічного життя, як головної цілі. З того зовсім не виходить, щоб людина мала унормовувати своє відношення до цього матеріального світу й до дочасного життя цілком негативно. Цей світ враз з своїми багатствами може бути перешкодою, але може й повинен бути засобом до здобуття спасіння душі. „Ora et labora“ казав великий проповідник з Монте Кассіно. Праця на землі своєю вартістю дорівнює молитві. Коли людина працює в ділянці культурній, господарській, народній, політичній, мистецькій і т. д. при повному збереженні моральних і релігійних засад, то стає через це співтворцем цього світу, стає помічником Бога, Цього Найвищого Будівничого, у сповненні Божої Волі на цьому світі. Віруюча людина працює краще, як невіруюча, бо бачить у праці моральний чинник, а не — прокляття, конечно зло. Віруюча людина сповнює совісно свою працю, добачуючи в ній своє післанництво на цій землі для згармонізування Божого космосу. Дуже влучно сховавши цю проблему Наполеон у словах: „Vouloir vivre et savoir mourir“.

Концепції суспільної ідеї треба шукати одначе глибше, у відношенні людини до оточення, до світу, до універсу й до Самого Бога, як Остаточної Цілі всякого буття. Не можна розгадати загадки індивідуального й суспільного життя людей без розв'язання kwestії існування Бога. Не буду тут доказувати існування Бога як Найвищого Індивідуального Інтелегентного, Всемогучого Єства, альфи буття життя всесвіту, бо це не належить до теми; одначе мушу згадати про існування цієї Найвищої Істоти як остаточної Цілі, Омеги всебуття, як завершення єрархічної драбини цілей. Виходячи з цього заложення муситься ствердити, що людина не може мати й не має безоглядної самостійності. Найвищим Сувереном людського майна й життя є Бог, а людина лиш адміністратор цього світу, всієї дочасності в границях природного світу, устійненого Божою Волею. Людина не є ціллю сама для себе, так само безоглядною ціллю не є ані родина, ані суспільність, ані держава, ані народ, ані ніяка інша світова ідея; це все є лиш слугою, службою Бога. Тому, що обов'язок праці ставляється нарівні з молитвою, в цілому житті людини є конечно релігія, виконання її приписів. Цей зміст людського життя мусить дуже поважно ступлювати крайній індивідуалізм авторів „déclaration des droits de l'homme et du citoyen“.

Віра в одного Бога доказує, що всі люди супроти Нього для себе братами, що всі творять один людський рід. Щойно християнство причинилося до того, що сьогодні бачиться в кожній людині особу з цілою правною сферою в противенстві до античного, безправного неособового невільника, уважаного за річ, за „mobile“. З духовости Бога дедукується першенство духа перед матерією, душі перед тілом.

На формування католицької соціології має вплив теорія вартости. Хибні, помилкові є погляди субективізму і релятивізму, що цінне, гарне, шляхотне, добре є те, що людина за таке вважає; вартості представляють предметовий порядок, який людина, як незалежний від неї, мусить узнати. Добро, правда, чесність, взагалі всі духові вартості були, є й будуть вартостями, хочби людина їх не

признавала. Словом, духові вартості є людині надпорядковані, бо вони є рефлексом Найвищої Вартости, Бога. Отсе головні заключення християнської соціології й антропології, богословії й теорії вартости. Ці засади незалежно від різноманітних життєвих умовин є тривкою підставою християнської суспільної гадки.

XI.

Як я вже вище зясував, індивідуалізм і універсалізм це протилежні бігуни, а тільки в суспільності, упорядкованій на засадах взятих із науки Христа, можна погодити власний інтерес із загальним інтересом, егоїзм з альтруїзмом, свободу з авторитетом.

На тлі повищих засад, зясованих у десятому розділі цієї праці католицька суспільна гадка висуває в людині на перше місце духовий первень. Людина не є одинцею, яка належить виключно до матеріяльного світу, але завдяки своїй безсмертній душі належить до світу духа й має получитися з Богом у вічному існуванні. Людське життя не замикається границями дочасности, але є приготуванням до правдивого, позагробового вічного життя. З цього виходить підпорядкування дочасних, матеріяльних дїбр потребам духового первня в людині. Дочасність це тільки засіб до вдержання гідности людини як особовости, яка має надприродню вартість і власну надприродню ціль. В цьому навітленні людське життя знаходить свою правдиву ціль, властивий зміст у впорядкуванні праці над здійсненням своєї властивої ціли. Наколи якась суспільна концепція висуває щось інше як ціль, то допускається принципіальної помилки, штовхає людство в щораз дальші помилки, аж до хаосу, до катаклізму.

В переминальности людського життя на цім світі, отже в засаді дочасности, як прольогу до властивого позагробового життя є власне звязок суспільно-господарського життя з етикою, з моральним правом. Отже в суспільній і господарській ділянці треба також прямувати до цих найвищих цілей, визначених Богом шляхом, що його вказують релігії й етика. Бо якщо етика при помочі своїх засад кермує цілою діяльністю людини, то тим самим мусить кермувати суспільно-господарською ділянкою, бо ж суспільний устрій і економіка, це складові частини, компоненти дочасности, цього засобу до осягнення вічного спасіння. Не можна отже унезалежнювати суспільного життя від моралі й етики, бо інакше воно розкладається, як позбавлене своєї властивої ціли, свого властивого змісту, своєї властивої бази.

В будові суспільного устрою дуже важною є проблема людської одиниці, як есенціональної компоненти кожної суспільности. В противенстві отже до індивідуалізму й універсалізму католицький персоналізм з одної сторони бере в оборону одиницю, бо вона є особистістю, має крім земської ціли ще надприродню мету, Богом дану, яка то остаточна ціль є для кожної людини обовязком. Цьому обовязкові відповідають знову такі права, яких людина не може зректися, яких не може нарушити суспільність. З другої сторони — персоналізм уважає одиницю, за суспільне єство, яке як підмет діяння, живе й удосконалюється в суспільності; ця остання є функцією діяння людини, а не має свого власного індивідуального існування. Суспільність є середником до існування і досконалення людини. Тому в обсягу суспільного діяння одиниця є підпорядкована суспільності, а в

обсягу особових людських прав є вища від суспільности, свого середника.

Словом, персоналізм очеркує дуже докладно відношення одиниці до суспільности, боронить особовість одиниці, але zarazом ограничує правну сферу одиниці для добра загалу. Духові сили людини є наставлені на спільноту. Вони не можуть вповні розвинути ся, наколи не будуть мати нагоди відбитися відгомоном у другій людині. Ці духові сили не мали б ніякого значення, якби друга людина їх не зрозуміла. Чи ж дар мови не є на те, щоб служив до порозуміння між людьми?

Моральні сили людини теж наставлені на спільноту. Правда, честь, вірність, доброта, милосердя, справедливість, чеснота можуть взагалі існувати тільки у відношенні людини до людини.

Інтелектуальні умові сили людини мають рівнож рацію існування в спільноті. Чи могла б спосібна людина виявити свій хист, наколиб не було другої людини?! Абсолютно ні!

Людина отже розпоряджає силами й багатствами душі, які не мали б ніякого значення, наколи б не служили суспільності.

Людина одначе має також у собі деякі недостачі, деякі звихнення, деякі недомагання, які можна усунути тільки при допомозі другої людини. Мала дитина, що приходить на світ, розвивається при допомозі, під наглядом і в напрямі наданим їй родичами. Під впливом своїх батьків, опікунів і виховників дитина розвиває свій інтелект і свої почування.

Моральні сили людини теж розвиваються під впливом діянн других людей. Батьки, опікуни, виховники, душпастирі, однолітки, товариші, словом довкілля впливає безпосередньо, — письменники, поети, журналісти, публіцисти, вчені, політики діють посередньо через книжки, часописи, театральні пєси, кінові фільми на формування й розвиток морального світогляду людини. Це саме відноситься до інтелектуальних, умових засобів людини, яких набирається подібним способом, як моральних сил, від других людей. Це все під духовим оглядом.

Під матеріальним оглядом є це саме. Людина має безліч потреб у значенні науки економії, як потребу відживлювання, мешкання, одягу і т. д., які заспокоює матеріальними добрими. Одначе ці добра може людина здобути при допомозі других людей, у поділі й спільноті праці, а не сама. Такий суспільний тип як Робінзон Крузе міг зродитися лише у фантазії англійського письменника XVII. ст. Дефое, а не можна його взяти з дійсности.

Отже людина звязана життям з другими людьми, мусить жити в суспільності й вимінюватися з нею добрими. Існування суспільности є отже конечне. Суспільність є чимось дійсним, неначе організмом, спертим на природних премісах одиниці, в якій душі є вроджений ідеал суспільности. Католицька суспільна наука створила отже в противенстві до анархічного індивідуалізму й до сервілістичного універсалізму свою світоглядową концепцію у формі персоналізму, який з одної сторони боронить особовости й унутрішньої незалежности людини, з другої сторони в суспільному звязку добавчує змогу діянн й розвитку одиниці.

Якже ж представляється цей персоналізм у його приміненні в царині економічно-господарській?

Передовсім персоналізм признає інституцію приватної власности, бо вона коріниться глибоко у філософічній гадці людства. Одначе приватна власність має, так би сказати, два обличчя, індивідуальне й суспільне. Право власности є згідне з католицькою суспільною наукою, а особливо з енцикліками „*Regum novarum*“, „*Quadragesimo anno*“, воно Божого походження, обявлене за посередництвом природи, яка висловлює його в дорозі розуму і вроджених схильностей, неначе інстинктовних прямувань людини. Право власности еспирається тому на об'єктивному порядку моральних вартостей, якого людина не творить, тільки своїм розумом віднаходить, неначе відшукує плян Сотворителя. Бачимо отже, що католицька соціологія узасаднює значно ліпше й значно логічніше право власности, як індивідуалізм, як декларація прав людини й громадянина з 1789 р. з її „святістю й ненарушністю громадянських прав“. За католицькою тезою установа права власности, як вищівт людської природи є в засаді щось стале, незмінне, класичне, по всі часи й на всіх місцях, в протилежності до поглядів і теорій, які вважають власність або за щось переходове, за т. зв. історичну категорію, або таку, що проходить із якоїсь мнимої суспільної умови, або врешті як щось, що має свою базу існування в позитивному державному законодавстві.

Держава не має права зносити цієї установи права приватної власности, бо це право вчасніше від держави, бо вже в природі першої людини як такої лежать філософічні, психологічні, інстинктові й інтуїційні первні згаданого права. Індивідуальне право власности випливає з поняття людської особовости. Людина є особою й вартістю самою в собі; завдяки розумові, цьому Божому знамену в людській природі, є людина підметом свідомого й відповідального діяння, яке веде її до індивідуальних призначень. Вільність духових властей людини, свобода сумління й переконання вимагають права до власности й можливости виконання, як ділянки незалежності у відношенні до колективу. Конечність власности для людської особи знаходить повне потвердження і обоснування в установі родини, цієї суспільної клітини, яка є старша від держави. Католицьке розуміння власности, як персоналістичне, є наскрізь родинне і в своєму обоснуванні, і в своїй політиці. Все, що допомагає до утривалення родинного характеру власности, що власність забезпечує, годиться з духом персоналізму.

Як я згадав вище, персоналістична концепція права власности стоїть посередині обидвох крайніх доктрин, індивідуалізму й універсалізму, себто, що право приватної власности має дві функції, індивідуальну чи особисту, й суспільну. Власність має служити й своєму власникові й загалові. Суттєвою прикметою власности зо становища персоналізму є обовязки звязані з власністю, — обовязки супроти Бога й у відношенні до ближніх, а то в протиставленні до абсолютизму права власности по думці індивідуалістичної ідеології. У відношенні до Бога людина адмініструє тільки світом матерії, має лиш „*potestatem procurandi et disponendi*“. Власник речі є тільки функціонером Провидіння, який піклується сповненням Божого пляну на певному відтинку суспільного багатства. Тим Божим пляном є якнайширший „*usus communis*“, заспокоєння потреб якнайбільшої скількості осіб. Католицький персоналізм, так би сказати, синтелізує індивідуалізм з універсалізмом, кладе натиск спеціально на сполуку індиві-

дуальної власності зо спільним ужиткуванням. Під якісним оглядом має це спільне ужиткування відбуватися в дорозі виміни. Земля, хоч поділена між одиниці, служить усе таки загалові, бо кожна людина живе з плодів землі, які заробляє або на власному ґрунті, або працею посередньо в дорозі виміни доходить до власності й консумції плодів землі. Під кількісним оглядом знову має власність служити в першу чергу на заспокоєння особистих потреб, потреб родини, одних і других таких конечних, як також потреб, що впливають із приналежності до певної професії та звязаних із суспільним становищем, бо кожний має право до відповідного життя. Що ще по покритті повищих потреб останеться з вільних доходів, то це має бути або у формі милостині роздане між бідних, які не можуть працювати ізза старости, каліцтва або хвороби, або зужите на заплату справедливої платні людям спосібним до праці. Власник дібр, особливо продуктивних, є морально зобовязаний якнайкраще адмініструвати своїм маєтком для загального добра, себто щоб якнайбільше людей могло в спосіб вище зясований мати користь із дібр, які є приватною власністю. Ця суспільна сторона права власности, її суспільні обовязки, її „суспільна гіпотeka“, як це зовуть деякі соціологи, не є одначе знесенням права приватної власности, лиш його вищпленням у рямці загального порядку, в єрархію цілей, у будівлю цілей, на вершку якої є Бог.

Обовязки права власности супроти ближніх, супроти суспільности, належать до публично-правної ділянки. Тому держава, яка має обовязок дбати про добро загалу, як „custos iusti et promotor boni“, має право примушувати власників до сповнювання їх суспільних обовязків, очеркнути ці суспільні обовязки приватної власности, а навіть — всупереч духові індивідуалізму — розділювати власність поміж поодиноких горожан держави, виходячи, розуміється, не з якогось становища самоволі, лише зо становища, „usus communis“, в ім'я загального добра — в царині устрою власности, в ім'я права всіх до життя. Муситься взяти під увагу, що на основі персоналістичної концепції право власности в засаді, як установа, є щось величне, незаступне. Це тривкий по всі часи й на всіх місцях, конечний чинник кожної здорової суспільної будови; одначе як це право власности має бути розділене поміж поодиноких горожан, які речі можуть бути предметом приватної власности, а які мають бути застережені державі, як це право власности маєтсья виконувати особисто, щоб власність сповнила свою індивідуальну й свою суспільну місію, словом устійнювання та зміни укладу власностевих відносин у даному часі й у даному місці, належать уповні до держави, до царини позитивного державного права. Як бачимо отже, католицька концепція права власности в протиставленні до етатичної індивідуалістичної концепції власности є наскрізь динамічна, еволюціоністична, бо власність у різних часах і в різних місцях приймає різні та змінні форми. Діється це тому, що приватна власність має улегшувати людське життя, а держава має боронити, щоб ця приватна власність не вироджувалася в щось нестерпне.

Зазначується одначе, що інтервенція держави в укладі власностевих відносин є субсидіярна, в остаточному разі, коли самі одиниці, або менші суспільні організми чим держава не зможуть наладнати нарушеної гармонії й усунути повсталого в міжчасі суспільного бо-

ляка. Отже держава може, має право, а навіть обов'язок інтервенювати в царині власностевих відносин, одначе не вільно державі переступати межі та своїм вмішуванням нищити приватну власність, особливо через надмірні податки; стягання надмірних податків не є вже діяльністю держави для загального добра, лиш експлоатацією суспільности.

В продукції дібр відіграють величезну роллю два чинники: капітал і праця. Представники ліберальної т. зв. менчестерської школи вчать, що весь дохід належиться капіталові, себто власникам капіталу, а праці належить стільки віддавати, скільки треба на удержання й відсвіження робучих сил. Знову ж соціалісти різних відтінків якраз навпаки кажуть, що весь дохід для робітників, а капіталові належить дати лиш тільки, скільки треба до вдержання й відсвіження капіталу, до амортизації машин, до управи ріллі й т. д. Тому, що капітал опинився в одних руках, а людьми праці є інші одиниці, наступила між власниками капіталу з одної сторони, а робітництвом з другої сторони розбіжність інтересів. Між вище зясованими розбіжними поглядами наступив нечуваний антагонізм. Католицька суспільна гадка знов і в тім огляді синтелізує погляди ліберальної менчестерської школи й погляди соціалістів, бо каже, що ані капітал без праці ані праця без капіталу обійтися не може, тільки мусять згідно співпрацювати для добра людини, бо вона й її потреби є ціллю продукції, а не сам капітал. Католицька програма в багатьох точках суперечна з капіталістичними тенденціями; вона каже валити ті китайські мури, які ділять робітника від власника капіталу, деконцентрувати багатства й їх справедливо розділювати, мусять реабілітувати людину праці, бо праця в житті людини, це моральний чинник, рівнорядний з молитвою.

Мимохить насувається тут kwestія розподілу економічних дібр між людей. Енцикліка „*Quadragesimo anno*“ висуває тут могучий клич справедливого суспільного розподілу дібр та відпролетаризування мас через ступневе наділення їх власністю продукційних дібр. Тут іде в першу чергу про справедливу заплату за виконання наємної праці, про т. зв. родинну заплату, себто таку, де про устійнення висоти заплати не рішати́ме виключно вартість наємної праці, лиш огляди на родинні потреби робітника, щоб він міг з тої платні удержати себе й свою родину та трохи відложити на „чорну годину“. Намічене двома великими Папами Львом XIII. і Пієм XI. відпролетаризування мас має відбуватися подвійною дорогою, раз через заступлення умови найму умовою спілки, що запевнила б робітникам участь у власності, управі й доходах підприємства, а другий раз тим способом, що робітник, одержуючи відповідну платню, по оплаченні коштів удержання себе й своєї родини, відкладає ще трохи, себто робить ощадності. які льокує тимчасово в якійсь банківській установі, а по кількох літах, коли ці ощадності представляють по-
важну сумку, купує за них собі на власність реальність, себто хатину й город; тоді цей робітник не почуватиметься вже більше бездомним пролетарем, незв'язаним нічим з землею, на якій живе й завдяки цьому не буде вже податливий на ніякі жидівсько-масонсько-соціалістичні кличі.

Ось згрубоша ціла реформа відносин у ділянці приватної власности в дусі персоналістичного світогляду.

XII.

Як уже кількакратно згадано, персоналістична концепція людського життя годить індивідуалізм з універсалізмом, є сумою корисних первнів із цих обох ідеологій. На цій персоналістичній почві видвинули католицькі соціологи концепцію нового суспільного господарського устрою, якому на ім'я корпоративізм. Впродовж усього XIX. століття висувують католики домагання перебудови суспільно-господарського устрою на корпораціях як на основній базі, а та ціла концепція одержала своє остаточне оформлення в енцикліці „*Quadragesimo anno*“.

Основується вона на премісах видвигнених св. Томою з Аквіну. Цей великий схолястик каже: „Устрій це єдність, яка складається з доброго зложення різноманітних речей, а знову суспільність це моральний організм, який має власні цілі й засоби діяння, а сам складається з менших організмів, з яких кожний має свій власний круг діяння, підпорядкований добру цілості“. Природними є: самоуправна організація і професійні товариства, звані корпораціями. Критерій приналежності до громади є факт замешкання на якійсь території, знову критерій приналежності до корпорації є фактичне виконування якоїсь професії. Такі професійні організації є природні й усе існували, навіть проти державної заборони.

Поділ праці витворює співзалежність і солідарність. Кожна корпорація має спільне вище добро, якого досягнення залежить від співпраці всіх заінтересованих чинників. Тим спільним лучником для якоїсь корпорації є витворювання матеріальних дібр якогось роду, або сповнювання якихсь услуг. До такої корпорації належать працедавці й робітники тої самої професії. Спільна ціль для всіх корпорацій це публичне добро, до якого повинні прямувати всі шляхом узгодження своєї праці. Спільність або подібність праці родить спільність інтересів, а це знов є тереном деяких прав і обов'язків для поодиноких членів даної професії; члени професії мусять берегти й розвивати спільне добро, забезпечувати його супроти інших та репрезентувати в державі. Загал тих прав і обов'язків членів професії змушує їх до правної організації у формі корпорації. Отже, як бачимо, корпорація це база суспільно-господарського устрою. Тим лучником, цемментом, який лучитиме в новому суспільному устрою одиниці, групи й корпорації в цілість, буде любов і справедливість на місці індивідуалістичного егоїзму або боротьби клас, яку проповідують соціялісти. Корпорація або зорганізована професія має здійснити стремління держави і громадян, а саме усунути боротьбу клас, а тим самим ненависть, а вслід за тим започаткувати гідну працю професійних станів. Отже ціла суспільна політика повинна бути звернена в напрямі відбудови станово-професійного устрою. Щоб корпорація, як організаційна форма професії, могла якслід повнити своє завдання, мусить відповідати таким реальним вимогам:

Мусить бути висловом спільноти інтересів усіх членів професії та мати на цілі культивування духа членів професії в напрямі їх співпраці для спільного добра професії, а пошанівку своєї професії й публичного добра.

Кожна корпорація мусить бути зрізничкована в різних спеціальних організаціях відповідно до різних груп внутрі професії.

Кожний член корпорації, чи то працедавець, чи робітник, мусить мати свідоцтво професійної підготовки до праці.

Кожна корпорація має власне майно, щоб могли піддержати співпрацю й давати змогу прожитку збіднілим членам зорганізованої професії.

Корпорація мусить одержати публично-правний характер, щоб могла берегти свої права і своїх членів перед занадто великою інтенцією держави, яка має лиш загальний нагляд. Індивідуальні підприємства повинні організувати для спільноти цілей заінтересовані чинники. Всі особи, які виконують дану професію в одній окрузі, чи в одному районі, творять окружну організацію, як завязок. Всі мають застережену вільність вибору професії, коли виповняють правні вимоги, а тимсамим набувають право належати до даної корпорації. Корпорація видає приписи для всіх своїх членів. З сути річи впливає, що в тій самій професії й на цім самім терені може існувати лиш одна корпорація.

Хоч до корпорації, як я вже згадав, належать і працедавці й робітники, бо корпорація має бути тою платформою, де перестав існувати війна клас, а вступає їх співпраця, згода власників капіталу й робучих рук, то все таки з огляду на сьогоднішні специфічні господарські умовини, витворені розділом інтересів капіталу від інтересів праці, муситься сьогодні створити в лоні кожної корпораційної організації окремі підорганізації працедавців і робітників, цих останніх у формі професійних робітничих союзів, а це все для береження окремих інтересів працедавців або робітників. Зазначається, що один робітничий союз може повстати тільки в лоні одної й тої самої корпорації; натомість не було б вказане творити один робітничий союз, який обіймав би робітників різних професій і з різних корпорацій тому, що тоді міг би віджити нездоровий класовий дух з його боротьбою клас та усунути зовсім атмосферу професійної корпорації з духом узгіднених інтересів капіталу і праці.

На чолі кожної професійної корпорації стоїть рада або корпораційна палата, найвищий ухвалюючий і zarazом виконний орган районної корпорації.

Всі районної корпорації тої самої професії в обсягу тої самої держави творитимуть одну загально-державну корпорацію, себто федерацію районних корпорацій із спільним проводом на чолі, до якого входили б представники поодиноких окружних чи районних корпорацій.

Врешті третьою організаційною стадією був би сенат праці, або палата праці, де входили б представники всіх корпорацій, які є в державі. Цим способом уся суспільність складалася б із місцевих і загально краєвих корпорацій, а кожна людська одиниця належала б до одної зорганізованої професії. Кожна корпорація є правовою особою публично-правної натури, себто має імперію над особами, які живуть на даній території й виконують якусь професію. В своїй діяльності прямуватиме цей корпоративний устрій до двох засадничих цілей, а саме: до безпеки особистої свободи і приватного інтересу кожної одиниці та до безпеки загально-публичного добра; виступає тут іще й третя ціль, а саме: погодити, згармонізувати добро одиниці з добром загалу в дусі персоналістичної ідеології.

Держава має лиш нагляд над життям корпорацій; якщо корпо-

В хвилині, як друкуємо це число, наспіла з Ватикану радісна вістка, що одноголосною постановою Кардинальської Колегії вже в першому дні Конклаве вибрано Намісником Христовим й. Е. Кардинала Евгена Пачеллі, що прийняв ім'я Пія XII.

Нотуючи цю подію, подаємо текст телеграми висланої до Риму Президентом Генерального Інституту Католицької Акції Др-ом Маркіяном Дзеровичем з нагоди вибору нового Папи Римського.

*Емінієція Кардинал Піццардо
Централья Католицької Акції РИМ*

Зі серцем повним найвищої вдячності для Господа за скорий і щасливий вибір нового Христового Намісника на землі прошу покірно зволити зложити у стіп Його Святости Пія XII найсердечніші побажання найобильніших небесних дарів, щоб міг поширити в цьому практично невірному світі Царство любови, справедливости, мира. Український нарід, співболіючи з горами своїх співбратів під большевицьким ярмом, надіється і очікує від нового Петрового Наслідника потіхи, покріплення, помочі, щоб міг сповнити приказ Папи Урбана VIII.: Через Вас Русни (Українці) сподіюсь...“ та щоб так здійснилось те від стільки віків мріяє об'єднання східніх Церков з Церквою Римською на славу Бога і Його Наслідника Пія XII.

Др. Маркіян Дзерович — През. Ген. Инст. К. А. у Львові.

рація не переступає правних меж своєї діяльності, а свою діяльність розвиває доцільно в згоді з загальним добром, то всяке вмішування держави в життя корпорації зайве.

Так у загальному представляється корпоративний устрій. Його ціллю є пошанувати гідність людини в суспільності та в господарському житті, а зорганізувати його на засадах справедливости і християнської любови. Католицький корпоративізм отже не усуває свободи й приватної власности, лиш зачеркує їй границі, поза якими починається вже журба про загальне, суспільне добро. Забезпечує слушні права одиниці й зміцнює її сили через організовану професію, цю природну установу. Одиниця дбає у власнім інтересі про добро своєї корпорації, корпорація знову про загальне добро, а цілість, себто держава, зглядно загал громадян, виходить на цім найліпше. Словом, корпоративний устрій це неначе щось посереднє, неначе досконала синтеза найкращих первнів устрою ліберально-капіталістичного й соціалістичного, подібно як персоналізм має в собі позитивні первні з індивідуалізму й універсалізму.

Так я старався коротко зясувати генезу, суть і цілі персоналізму й корпоративізму та його відношення з одної сторони до індивідуалізму й ліберально-капіталістичної господарки, з другої сторони до універсалізму й соціалістичної господарки. Цей великий катаклізм, який повстав сьогодні через зудар цих двох різних ідеологій, індивідуалізму й універсалізму, дасться усунути тільки через введення в суспільне життя персоналізму й корпоративізму, бо цей сьогоднішній суспільний хаос у теорії та практиці доказує, що суспільне життя це частина великої будівлі цілей, уложених в єрархічному порядку, що суспільне життя не є чимсь абстрактним, не творить чогось відірваного від себе, тільки є складовою частиною всього людського життя на цьому світі, цій прелюдії вічного позагробового життя, що дочасне життя людини є підчинене надприродним Божим, природним і людським законам. Нехай прийде Царство Твоє.

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ

ДО ВП. ПАНА М. КОВАЛЬСЬКОГО

Генерального Секретаря Т-ва б. Вояків Армії УНР у Франції.

ВИСОКОПОВАЖАНИЙ ПАНЕ СЕКРЕТАРЮ!

В „Тризубі“ з дня 8. січня 1939. р. ч. 1—2 в статті „Міжнародне становище та українська дійсність“ вичитав я:

„Друге явище, яке що — далі, то яскравіше виявляється, це активність релігійної української греко-католицької меншости (8 мільйонів) всупереч інтересів української православної більшости (до 40 мільйонів). Ця греко-католицька меншість повинна собі уяснити ще тепер, напередодні Здвигу, що її акція керована Римом, матиме рішучий і суворий безкомпромісовий спротив у православної української більшости. Історія те підтверджує і ця історія наявно доводить, що православна українська більшість ніколи не допустить до скатоличення України. І дивним видається, як греко-католицька меншина не розуміє і не бачить, що вона являється лише знаряддям в руках мудрого Риму, того своєрідного Інтернаціоналу, для якого націоналізм є лише формою, а не змістом. Може активістам цієї акції вже відкриють очі недавні слова Папського нунція у Львові, такі недвозначні нам, православним наддніпрянцям, ці слова багато розкрили про майбутню дійсність“.

Маю враження, що всі Ваші спрецизовані в тих рядках побоювання появилися між іншим після прочитання кількох статей з ідеологічного журналу „Католицька Акція“.

Прощу мені тому дозволити, як одному з авторів та рівночасно керманичеві Генерального Інституту Католицької Акції гр. кат. Галицької Церковної Провінції, звернути Вашу увагу на деякі речі, яких вияснення напевно допоможе Вам більш критично оцінювати дійсність, від якої живете дуже далеко — на всякий спосіб далі, як ми тут у Галичині.

В першу чергу поставлю тези, які ані Вами ані мною не будуть оспорювані.

Перша з них — це ствердження, що ми всі сини одного і цього самого українського народу.

Друга безсумнівна теза це факт, що абсолютна й подавляюча більшість українського народу на всіх територіях світу — християнська.

Третьою безсумнівною тезою є, що на теренах Наддніпрянської України, де володіє від 20-ти років безбожний большевизм, принайменше весь доріст нації виростає зовсім без яснішого поняття про Христову віру, яка об'єднує всіх прочих українців світу.

Після ствердження цих безсумнівних тез, слід поставити питання, чи після визволення з московського панування всіх українських земель, маємо приймати до відома безбожницький характер, який нині панує на нашій нещасній землі, чи маємо піти в народ з кличами віднови християнського духа в українській нації?

Хоча не маю чести знати Вас особисто, проте думаю, що й тут погодимося з заключенням, що ми мусимо піти до наших братів, зовсім виснажених матеріалістичною доктриною, з найвищою етикою,

якою є Христова наука. Заходить тепер генеральне питання, чи українська нація, що живе над Дніпром, має бути зеднана для Христових ідей соборним, католицьким, чи православним християнством? Тому саме, що Ваші переконання діаметрально розходяться з моїми та моїх однодумців, дозвольте представити собі в нинішньому письмі мотиви, що наказують нам обстоювати наш, а не Ваш погляд.

Першзавсе треба ясно підмітити, що ніколи греко-католицька українська релігійна меншість не піде проти національних інтересів прочих сорока мільйонів українців; а що можуть бути заторкнені інтереси сучасного православ'я, це зовсім не може й не буде мати впливу на наставлення цілого українського народу супроти унійних намагань.

Цілій українській нації, а зосібна православним українцям на Волині, Холмщині, Поліссі та Підляшші стоїть ще живо перед очима давнє царське православ'я, що було авангардом русифікації та найбільшого опортунізму й темноти, що вдержувало наш народ у найбільшій невідомості свого національного я.

Про те, які настрої панують сьогодні серед тих православних у Польщі свідчить факт, що наш львівський греко-католицький Центр живе під вражінням цілої повені закликів, прохань, предложень та намагань з боку тих православних, що раді б шукати саме в нас захисту й оборони.

Пригадайте Самі, чи у Великій Україні православ'я не служило іншим завданням, як добро душі українського народу? Память цього не вигасла ще у старих людей, а молодь навчилася глузувати й ні за що мати царське православ'я. І не диво, бо ж воно не допускало до витворення високо інтелігентної кадри українських духовників з малими виїмками, що мали б змогу стати ідеологічно так зразково, як стоїть греко-католицький галицький клир, та вести націю на ясний шлях свободи — на державний шлях!

Розуміємо, що історія нашої минувшини дає багато цінних вказівок, як через невідповідний спосіб та через невідповідних — бо іноплеменних католиків — українська нація, ведена до об'єднання з Римом, боролася не то проти самої ідеї Унії, а проти рівночасно насильно переводженої денаціоналізації. Тієї небезпеки денаціоналізації в сучасності, коли гадка об'єднання Церков виходить від принайменше так само щирих українців, якими є бувші борці за її волю — зовсім не має, бо всі, що продумують над цими справами, руководяться тільки й одиноко добром великого Українського Народу.

Нам, що живемо так близько кордону, відомо, що всі секти вже сьогодні живуть під знаком приготування Вам цілком невідомих, а дуже поважних кадр проповідників Божого слова, які мають накинута на українську націю, що живе над Дніпром та поширювати слово Боже під формою лютеранізму, себто протестантизму в його всіляких відмінах. Ми радо бачили б, щоб і православні розвивали рівнобіжну активність для рятування наших Братів, що живуть під польським ярмом. Чи ж може в таких умовах галицький католицький, суто український — навіть грецьким духом — відлам української нації з заложеними руками дивитись на ці приготування сектантів і ждати, щоб у слушний час не було кому протиставитися руйнівній роботі сектантів серед українського населення? Чи ж маємо жити вірою й засипляти справу, що православ'я з усіх країн, де живе на емі-

грації, далеко від розуміння сучасності в українському материк, зможе вмиль по розвалі большевизму найти таку силу, що опанує цей моральний пустар, на якому гулятимуть сектанти? Просимо тому вирозуміти нас, що яканебудь акція греко-католицького галицького центру не є нічим іншим, як тільки реакцією на дійсний стан ту-тешнього православ'я, що втратило контакт з українською нацією, та реакцією на просто нечувані приготування сектантів до боротьби за українську душу, сектантів, що є авангардом найтемніших розкладових сил, що йдуть на знищення цінкості, моралі й відпнрности української нації.

На превеликий жаль правний стан греко-католицької Церкви в Польщі не дозволяє поширити мережі юрисдикції поза т. зв. „Со-кальський Кордон“. Тому Ваше побоювання перед „активізацією“ греко-католиків зводиться до практичного мінімум.

Правильно пишете, що ми співирацюємо з „Мудрим Римом“. Невже ж тужно Вам за Москвою, що такі довгі віки панувала над Україною та над її релігійним і моральним життям?! Ми радо бачили б і пішли б на співирацю з усіми, що були б рішені дійсно щиро й по совісті приносити поміч для нашого виснаженого Народу!

Рішуче супротивляємось Вашому поняттю, що ми є „знаряддям у руках Риму“, бо як наша ціла найвища Церковна Єрархія, так і загал українських мірян далеко вже вийшли поза межі можливості сповняти якінебудь інші завдання та бути знаряддям якоїнебудь іншої правди, як виключного й єдиного добра української нації.

Коби Вам попав у руки оригінальний текст Енунціяції Папського Нунція Монсіньора Кортезі, то Ви побачили б, що Ви неслухно підсуваєте Йому такі гадки й слова, що Він їх ніколи не мав і не говорив, а які проте появилися не з інспірації Нунціятури, а чинників далеких від Риму, що є українській справі все дуже неприхильні.

Думаю, що спокійне, християнським духом навіяне перестудіювання цієї проблеми, що Ви її порушуєте в „Тризубі“, може принести незвичайно добрі плоди, що заздалегідь забіжать майбутнім непорозумінням, що мусіли б з натури речі виринути, коли б їх сьогодні не передискутувати й не передумати та не устійнити одного шляху, яким повинен піти розріст української нації до призначеної їй величі. Думаю, що без устійнення всіх тих напрямних, що творять підставу цілого етичного, суспільного, політичного та всякого життя взагалі, беручи під увагу минуле — й сучасне українського народу, не може бути мови про яканебудь випростування лінії розвитку нації та не може бути мови про виведення нещасного українського народу до нового життя.

В надії, що зволите спокійно й об'єктивно перестудіювати ці справи не з боку інтересу самої православної Церкви, а цілого українського народу, беручи під увагу й нашу аргументацію, кінчу висловами глибокої пошани.

Др. Маркіян Дзерович.

ВИСОКОПРЕПОДОБНИЙ ОТЧЕ! Чи у Вашій парохії вже є кольпортер католицьких книжок і преси? Якщо нема, дуже просимо підшукати до цього відповідну людину та зголосити її до Ген. Інституту К. А. Коли ж маєте вже кольпортера, то чи сповняє він те, до чого зобов'язався? Чи розпродує книжки, чи відсилає гроші до Видавництва? — Дуже просимо оживити в парохії акцію поширення доброї книжки!

СЕРЕД НОВИХ КНИЖОК І ВИДАНЬ

Р. Гайдук: Суспільний катехизм, основи католицької суспільної науки, Бібліотека Т-ва „Скала“ ч. 18—20, Станиславів 1938, сторін 92, 16^о.

Такої книжечки в нас досі не було. В трюхсот питаннях і відповідях, поділених на 9 розділів, автор приступно й легко вияснив дуже тяжкі, основні питання сучасного суспільного життя, що виривають разураз перед кожним, чи то в самітних міркуваннях, чи в диспуті з лібералами, сектантами або соціалістами. Книжечка звязко обговорює такі проблеми: 1) Ціль і достоїнство чоловіка, 2) Основні Божі закони, 3) Христова Церква та її наука, 4) Християнська родина, 5) Церква, держава й нарід, 6) Християнська суспільність, 7) Християнське виховання дітей і молоді, 8) Світське апостольство, 9) Християнська любов ближнього.

Наскільки знаємо, то і в чужих мовах не легко знайти так доцільно й прозоро написану книжечку з тієї ділянки. Тимбільше заслугоє це видання на масове поширення в нашій суспільності.

К. Чехович, Др: Шкідливі думки М. Драгоманова, В-во „Криниця“, Перемишль 1938. Маленька, але дуже корисна книжечка. Конче треба б її поширити серед тих, що досі ще не можуть позбутися сентименту для Драгоманівської „поступовости“ й „європейства“, під якими криється звичайне безбожництво й анархізм.

о. М. Дороцький: Садочок українських католицьких святих, В-во ОО. Василян, Жовква 1938, 16^о, 164 стор.

Т. Квртіта: Отець із золотим серцем, картини з життя вс. І. Боско; „Моя книжечка“ — Бібл. для дітей, Львів 1938. 16^о, 24 ст.

Сайлер-Шлєбель: Наслідкування Марії, 3 нм. Здавив о. М. Ф. ЧСВВ, Жовква 1938.

А. Лотоцький: Левада Пречистої. марійські легенди. В-во ОО. Василян, Жовква 1938, 16^о, 118 ст.

о. П. Штокалко: Вінець Святих (віршовані життя святих). В-во „Криниця“, Перемишль 1938, 16^о, 64 ст.

О. Мох: Смерть у газеті. „Добра Книжка“, Львів 1938, 16^о, 40 ст.

В. Лімниченко: Віра й патріотизм. Бібл. ред. освіти ч. 23, В-во ОО. Василян, Жовква 1938, 16^о, 32 ст.

М. Федорів: Боярин Лешко Савич, легенда про образ Матері Божої в Гошеві, Б-ка Ред. Освіти, В-во ОО. Василян, Жовква 1938, 16^о, 32 ст.

о. П. Маринювич: Пацлавська Кальварія, В-во „Криниця“, Перемишль 1938, 16^о, 128 ст.

М. Олександрович: Історія нового українського письменства, I. кн. Від Котляревського до Шевченка; II. кн. Галицьке літ. відродження, III. кн. Кириломет. братство. Бібл, Т-ва „Скала“, Станиславів 1938, 16^о.

Т. Коструба: Історія України: I. кн. Найдавніші мешканці України, II. кн. Слов'янська Україна, III. кн. Київська держава до смерті Святослава Хороброго, IV. кн. Бібл. Т-ва „Скала“, Станиславів 1938.

КАТОЛИЦЬКЕ ЖИТТЯ В СВІТІ

АПОСТОЛЬСЬКА СТОЛИЦЯ. Згідно з бажанням покійного Папи Пія XI. похоронено його тіло побіч могили Пія X. Величавий похорон відбувся дня 14. лютого ц. р, в прияві всіх кардиналів та численно заступлених представників дипломатичного світу.

Негайно онісля почалася технічна підготовка до конклаве, яке почалося дня 1. III. пополудни.

— **Колегія кардиналів** по смерті кард. Каковського складалася з 62-ох членів, між якими 35 італійців і 27 чужинців. Зпоміж чужинців французи мають 6 кардиналів, німці 4, еспанці трюх, північні американці трюх, інші народи по однім кардиналові. Українці не мають від смерті Сильвестра Сембратовича ніякого кардинала. В 1938 р.

померло сімох кардиналів. За часів понтифікату папи Пія XI. померло 73-ох кардиналів, з того 24-ох, яких призначив померший св. Отець. В 1938 р. папа Пій XI. не іменував ні одного кардинала. Останнє засідання консисторії у справі вибору кардиналів відбулося ще 13. грудня 1937 р.

Дипломатичні представництва. У 1938 р. Апостольська Столиця зліквідувала своє дипломатичне представництво у Відні по прилученні Австрії до Німеччини, а одночасно відкрила нову нунціятуру в Еквадорі. Крім того румунське посольство при Ватикані перемінено на амбасаду. Далі Апостольська Столиця збільшила число апостольських делегацій, відкриваючи нову у В. Британії, що вказує не тільки на зріст католицизму, але й на добрі взаємини поміж Ап. Столицею й цією державою.

АНГЛІЯ. Католицькі сили ростуть !
„Catholic Directory“ на 1939 рік подає, що під цю пору є в Англії 2,375.196 католиків, себто 13.692 більше, як у минулому році. Більшість католиків живуть у ліверпульській єпархії. Якщо йде про навернення, то в останньому році навернулося на католицизм 10.691 осіб. Зросла також кількість подруж, заключаваних у католицькій Церкві. Про зріст числа й гарний розвиток католицьких шкіл в Англії писали ми в попередньому числі „К.А.“ — 500 англіканських духовних перейшло на католицизм в останньому двадцятьп'ятиліті.

ІТАЛІЯ. Конгрес Міжнародної Унії Католицьких Жіночих організацій відбудеться в Римі на Великдень 1939 р. Тема конгресу: „Жінка-католичка й християнська віднова сучасного суспільства“. У зв'язку з тим будуть порушені осьті питання: 1) християнізація виховання, 2) приготування жінки до сповнення її місії в родині, 3) суспільне виховання жінок усіх середовищ, 4) вплив на суспільне життя в ділянці моралі й гігієни, 5) приспособлювання жінки до природного й духовного материнства. Провідною думкою нарад Секції Молоді конгресу буде ідея активного, бойового апостольства. Конгрес Секції Молоді відбу-

деться в днях 11—13 квітня, а наради жінок в днях 14—17 квітня. Після закінчення конгресу Унії відбудеться ще в Римі Конгрес Міжнародного Католицького Товариства Охорони Жінок.

ПОЛЬЩА. Смерть двох митрополитів. Останній місяць 1938 року приніс польському єпископатові чималі втрати. Помер єпископ Овчарек, а також два митрополити: львівський, вірменського обряду, Теодорович і варшавський, кардинал Каковський. Архієпископ кард. Каковський має великі заслуги в творенні й розбудові польської Католицької Акції. Збудував величавий Католицький Дім, а також Реклеційний Дім у Схшешевах та оснував перший у Польщі Інститут Релігійної Освіти.

ФРАґ. ЦІЯ. XXXV. Міжнародний Евхаристійний Конгрес у Ніцці. Під кінець мин. року відбулася конференція постійного комітету Евхаристійних Конгресів. Прийнято організаційний план конгресу, що відбудеться в днях 4—8 вересня 1940 року. На внесення голядського евхарист. комітету поробиться заходи, щоб і недужі могли взяти участь у Конгресі. Темою XXXV. М. Е. К. буде: „Евхаристія, як свята Тайна єдності“.

ХРОНІКА

Смерть Вселенського Архієрея Пія XI. вкрила великою жалобою серця всіх українців-католиків. У хвилині глибокого смутку промовив до осиротілих вірних Високопреосвящений Митрополит Кир Андрей, Який у Свому прегарному та повному глибокого змісту й чуття Пастирському Посланні візав міріан нашої Провінції до молитов за упокій душі покійного Праведника та за щасливий вибір Наслідника.

В катедральному храмі св Юрія у Львові відбулася в дні 18. II. ц. р. архієрейська Служба Божа, яку відправив Преосв. Кир Іван, єпископ-помічник, у сослуженні О. О крилошан. Церква була віщерт виповнена вірними. Особливо потрясаюче вражіння зробила на всіх приявних панахида, яку справді по мистецьки відспівав хор питомців Духовної Семінарії.

Єпископ Карпатської України. Апостольський Престол іменував єпископа Преосв. Діонісія Нярадія апостольським візитором та адміністратором Карпатської України, виділяючи одночасно всі парохії на території карпато-української держави зпід юрисдикції ужгородського єпископа Стойки. Це іменування треба вважати доказом безсумнівної прихильності Апостольської Столиці до українців, бо новоіменований Брарх — це не тільки муж великого,

єпостольського духа, але й зразковий громадянин.

На новому, почесному становищі бажаємо Преосвященному Владиці якнайкращих успіхів.

Одним із перших благодатних плодів Його правління вважаємо оснований першого на Закарпатті Товариства Українських Католицьких Священиків, що повстало дня 12. I. ц. р. Установчі Збори відбулися під проводом о. Ст. Решетила ЧСВВ та вибрали головою товариства о. Ю. Станинця, а заступником голови о. Севаст. Сабола. Збори вислали привітальні телеграми до Апост. Нунція в Празі, прем'єра о. Волошина й мін. Реває.

Збором і новому Товариству передав через о. Ст. Решетила своє благословення та бажання успіхів у праці Преосв. Єпископ Кир Діонісій.

Канонізація підляських мучеників. Як відомо, в місцевості Пратулин на Підляшші в 1784 р. згинули мученичою смертю за віру й святу єдність кільканадцять селян. Ось імена цих мучеників, жертв царського фанатизму:

1. Андреюк Іван, 2. Бойко Кость, 3. Бойко Лука, 4. Франчук Гнат, 5. Кирилюк Пилип, 6. Гаврилюк Максим, 7. Грицюк Микита, 8. Кармаш Данило, 9. Левонюк Кость.

10. Лукашук Кость, 11. Осипчук Вартоломій, 12. Ваврисюк Мирослав, 13. Василюк, або Томашук.

Під цю пору в Янові підляському відбувається канонізаційний процес, розпочатий з рамени польського єпископату. Мандатарем справи є Преосв. Єпископ Г. Пшездзецький, ординарій сидецький, а римського постулятора заступають віцепостулятори, отці мітрат Кароль Дембінський і Адам Войтила. Перша сесія вже відбулася.

Не забуваймо, що ці підляські мученики за віру й обряд — це всі без виїмку, як це зрештою бачимо з їх імен і прізвищ, — наші рідні брати, українські селяни.

Живе слово на службі католицької ідеї. Подібно, як у минулих роках, Богословське Наукове Товариство у Львові зорганізувало й у цім зимовім сезоні т. зв. Академічні Вечори, себто цикав наукових викладів, що освітлюють різні ділянки знання з католицького становища. Ці виклади мають уже свою добру славу й значно причинилися до піднесення інтелектуального життя нашої суспільності і то не тільки в самім Львові, але також у цілому ряді інших міст, куди прелегенти разураз виїжджали для повторення своєї львівської прелекції.

В цьому році техніка „Академічних вечорів“ трохи інша. Вони поділені на два циклі, з котрих перший відбувся в місяцях листопаді та грудні, а другий відбудеться в лютім і березні.

Зміст цьогорічних Акад. вечорів теж інший, а саме вони призначені до вшанування 950-літнього Ювілею Хрещення України й тому поодинокі прелегенти обговорюють теми зв'язані з християнством в Україні. Досі (в першому циклі) відбулися такі виклади:

1) о. Л. Лужницький: Рел. життя у Вселенській Церкві перед прийняттям християнства в Україні.

2) Др. М. Чубатий: Християнство за Володимира Великого.

3) о. Др. А. Ішак: Київ і Рим.

4) Др. В. Залозецький: Мистецтво княжої доби і Візантія.

На весняний цикл призначені такі виклади:

26. П. о. Др. Г. Костельник: Атеїзм як релігія;

5. Ш. о. Др. С. Самтара: Христовий хрест у державі Володимира Великого;

12. Ш. Др. М. Гнатюк: Християнство й українська література;

19. Ш. о. Др. Л. Глинка: Вплив християнства на правову культуру в Україні;

26. Ш. Др. Б. Кудрик: Християнство в Україні й українська музика;

2. IV. Др. І. Копач: Ювілей хрещення України-Руси у світі історіософії.

Значення живого слова доцільно також Генеральний Інститут Католицької Акції.

З почину Жіночої Секції започаткував він у минулому році виклади для батьків і вчителів під назвою „Прилюдні конференції на виховні теми“. Їх завдання — познайомити виховників із основними тезами католицької педагогіки. В минулому році відбулося 14 викладів. Після кожного викладу відбувалася дискусія, а опісля висновки з усіх конференцій зібрано в систематичну цілість. Деякі виклади були згодом друковані в „Католицькій Акції“ та вийшли окремими відбитками. І так появилися друком отсі праці:

1) о. Ір. Назарка ЧСВВ: Католицька виховна ідея.

2) о. В. Лициняк: Коедукація в середній школі.

3) Д-ра К. Чеховича: Вплив лібералізму й соціалізму на виховання.

Крім того видано друком висновки з усіх прелекцій п. н. „Основи християнського виховання“.

В цьому році акція педагогічних викладів була ведена далі, при чому увесь цикав цьогорічних викладів, зложений із 12 прелекцій відбувся від 22. січня до 15. лютого 1939. Виголошено такі виклади:

1. о. кан. Ю. Дзерович: Революційна педагогіка,

2. о. Др. Й. Скрутень, ЧСВВ: Національне й державне виховання,

3. М-р. Яр. Чума: Погляди Феретера на виховання,

4. о. Ір. Назарко, ЧСВВ: Католицька педагогіка в сільветах її найвизначніших представників,

5. Др. М. Дзерович: Дідичність у вихованні,

6. Дир. Н. Литвиненкова: Дошкільне виховання,

7. о. Др. Й. Маркевич, ЧСВВ: Як твориться релігійний світогляд молоді,

8. М-р. П. Ісаїв: Оцінка сучасних педагогічних метод,

9. Проф. В. Радзикович: Виховна роля поодиноких предметів,

10. М-р. Яр. Чума: Лектура для дітей і молоді,

11. Др. П. Біланюк: Засоби вдержання карности,

12. Проф. Е. Тишинська: Чому хочемо віроісповідної школи.

Т-во Українських Студентів-Католиків „Обнова“. В цьому році праця в Товаристві „Обнова“ плыве дуже жвавим руслом. Цю тижня відбуваються ширші сходи всіх членів Товариства, з конференцією Духовного Опікуна Товариства та докладом. На 1938/39 академічний рік Виділ „Обнови“ вибрав за тему студій на ширших сходах „Розв'язку суспільного питання“, що ділиться на три концепції: 1) соціалізму, 2) корпоративізму та 3) християнського солідаризму. Дві з цих концепцій

цій уже вичерпано, на останню прийде черга в третьому триместрі.

Щоб ще більше скріпити внутрішнє життя, Виділ постановив створити різні секції. І так у листопаді м. р. повстали секції студенток і студентів, у січні ц. р. — секції професійні: філософська, правничка та медична. Ціль секцій, що відбувають свої засідання раз у місяць, більш-менш така: впровадити спеціалізацію до Товариства, що гуртує студентів різних фахів, закріплювати їх та оформлювати ідеологічно в рямцях різних професій. Одним словом — виховати доброго громадянина — суспільника. Крім цього члени Товариства взяли зорганізовану участь у збірках на добродійні цілі, в таборі праці „Орлів“; для скріплення товариського життя улаштовано кілька прогулок, шахові та стук-пуківі змагання з нагородами, чайний вечір тощо. Святочно відсвятковано теж традиційну професуру, що згуртувала багато гостей, симпатиків і членів Товариства. В днях 26. II. — 8. III. ц. р. організує „Обнова“ перший Тиждень християнсько-суспільної освіти. В його рямцях буде висвітлена така актуальна проблема, як „Націоналізм і християнство“ низкою докладів в дискусіями. Вкінці слід згадати дещо й про домівку та світлицю Товариства, що міститься при вул. Коперника ч. 36. Відчинена вона щодня у вечірніх годинах, має багато часописів із краю та заграниці та власну бібліотеку.

Товариство належить до міжнародної федерації католицького студентства „Рах Романа“. Як повноправний член тієї міжнародної організації, „Обнова“ висилає кожного року свою делегацію на міжнародний конгрес „Рах Романа“. На цих конгресах добилась „Обнова“ вже й того, що Служба Божа в нашому обряді стала офіційною точкою програми конгресу, а від минулого року добула теж одно місце в головній управі „Рах Романа“. Займає його проф. д-р М. Чубатий, як директор підсекретаріату „Pro Oriente“, що має за завдання інформувати молодь заходу про релігійно-культурне життя сходу.

В 1939 р. конгрес „Рах Романа“ відбується в Сполучених Державах Північної Америки. До нього „Обнова“ приготується з найбільшою обачливістю.

Католицька літературна нагорода. Журі, покликане Головною Радою У. К. С. для призначення літературних нагород за 1938 рік, у складі: о. Др. Г. Костельник, як голова й п. п. Др. М. Гнатишак, mgr. П. Ісаїв, mgr. Юл. Редько і о. П. Хомин, як члени, — оголосило таких комунікат:

„За найбільшу українську літературну подію 1938 року Журі вважає закінчення трилогії У. Самчука п. н. „Волинь“ (III. т. „Батько і син“), однак з уваги на деякі, зрештою нечисленні фрагменти в III. томі, нагороди тому творові не могло признати.

Другу нагороду признало по половині *Юрієві Липі* за збірку віршів п. н. „Вірую“ та *Іванові Керницькому* за збірку оповідань „Мій світ“.

Третю нагороду признало *Василеві Королеву-Старому* за збірку оповідань „Милосердний Самарянин“.

Тиждень християнсько-суспільної освіти уладило Т-во Українських Студентів Католиків „Обнова“ у Львові в днях від 26. II. до 8. III. ц. р. Ця імпреза, над котрою проєкторат прийняв Впреосв. Митрополит Кир Андрей — це вклад католицького студентства в ювілейні святкування, звязані з 950-літтям Хрещення України. Ввесь тиждень присвячений розробленню проблеми „Націоналізм і християнство“, причому на цілість склалися ось ті виклади:

1. Інавгураційне слово Впреосв. Митрополита Кир Андрея,
2. Сучасні суспільні рухи — о. Др. М. Конрад,
3. Генеза й суть націоналізму — Др. К. Чехович,
4. Національна ідея в літературі — Др. М. Гнатишак,
5. Корпоративний устрій та фашистська держава — Др. В. Залозецький.
6. Гітлеризм — Ред. І. Витвицький,
7. Московський націоналізм — Ред. М. Добрянський,
8. Польський націоналізм — Др. М. Андрусак,
9. Християнський націоналізм — Др. К. Чехович,
10. Християнська спільнота в українському оформленні — о. Др. Г. Костельник.

Традиційні Просфори уладили в цьому році майже всі парохії Львова та католицькі установи. Цей гарний звичай не тільки зближує й об'єднує немов в одну родину всіх учасників, але й підносить духа та додає сили й охоти також на майбутнє по християнськи жити та сповняти свої станові обовязки.

Зокрема сердечним настроєм визначалася Загальностудентська Просфора, а також Просфора Т-ва Кат. Студентів „Обнова“ й Марійської Дружини Студенток. На двох останніх імпрезах Ген. Інститут Католицької Акції був репрезентований Президентом Д-ром М. Дзєровичем, який передав зібраним привіт від Католицької Акції.

Всіх, що одержать це число „Католицької Акції“, просимо надіслати нам залученим чеком 2 (два) зол. як зворот коштів друку й експедиції нашого квартальника на 1939. рік, а також свої еwentуальні залежності за минулий рік.

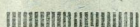
Просимо поручити наш журнал своїм Знайомим і причинитися тим до поширення ідеї Католицької Акції в українській суспільності.

В Адміністрації „Католицької Акції“

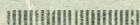
Львів, вул. Новий Світ 22.

можна набути осьті книжки:

1. *Й. Фрай*: **За душу дитини**, практичні вказівки для виховників, ціна 0.70 зл.
2. *О. Луквицький*: **Новітнє кріпацтво**, популярний виклад про земельну політику большевиків, ціна 0.30 зл.
3. *о. І. Назарко ЧСВВ*: **Католицька виховна ідея**, ціна 0.20 зл.
4. *о. В. Лициняк*: **Про спільне навчання хлопців і дівчат у середній школі**, ціна 0.20 зл.
5. **Основи католицького виховання** (висновки з I. циклю Виховних Конференцій) — ціна 0.10 зл.
6. **Пастирське Послання еспанських Єпископів про події в Еспанії**, ціна 0.20 зл.
- ✓ 7. **Енцикліка про християнське подружжя** ціна 0.30 зл.
- ✓ 8. **Енцикліка про безбожний комунізм** ціна 0.30 зл.
9. **Енцикліка про положення католицької Церкви в Німеччині** ціна 0.30 зл.

Вп. Кольпортерів, що взяли до розпродажі наші видання, просимо негайно розрахуватися із своїх зобов'язань!

За кольпортажу даємо 20% рабату! Просимо зголошуватися до розпродажі наших видань, надсилаючи поручення Парохіяльного Уряду.

1445 / 1939
~ 1

L. W. 810
Wsch. o. Mych jdo L. i. d. a
ul. Łachnowskiego, 2.

Друкарня „Біблос“, Львів, Японська 7. — Тел. 214-78.
Drukarnia „Biblos“, Lwów, Japońska 7. — Tel. 214-78.